

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

SYLI ON SEKSUAALISUUDEN KEHTO

Huoltajien ajatuksia varhaislapsuuden
seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta

Veera Iivarinen

Tiia Kosonen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutus

IIVARINEN, VEERA & KOSONEN, TIIA:

Syli on seksuaalisuuden kehto

Huoltajien ajatuksia varhaislapsuuden seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta

Opinnäytetyö 62 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Toukokuu 2017

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä verkkokysely lasten huoltajille, jossa tarkasteltiin huoltajien ymmärrystä varhaislapsuuden seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta eheän minäkuvan kehittymisen tukena. Tutkimus toteutettiin kolmessa suljetussa Facebook-ryhmässä kyselytutkimuksena. Kyselylomake oli osaksi strukturoitu ja osaksi puolistrukturoitu sisältäen avoimia kysymyksiä. Vastauksia kertyi anonymisti $N=345$. Aineisto analysoitiin sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin menetelmin.

Työmme tehtävänä oli selvittää yleisesti mitä seksuaalisuus on, mitä se on varhaislapsuudessa ja miten lasten huoltajat näkevät sen osana varhaislapsuutta sekä voivat seksuaalisessa kasvussa lasta tukea. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa vanhempien ajatuksista ja kokemuksista lapsen seksuaalisuudesta sekä tehdä työ, joka tuo seksuaalisuuden juurille, lapsen huoltajan syliin, jossa pohja kaikelle seksuaalisuudelle luodaan.

Opinnäytetyö toteutettiin teoreettisen viitekehyksen ja kyselytulosten pohjalta, joiden avoimet vastaukset analysoitiin sisällönanalyysillä. Teoreettisen viitekehyksen sekä kyselyn tulokset osoittivat, että varhaislapsuuden seksuaalisuus on oman kehon tutkimista ja sen löytymistä, sukupuolisuuteen tutustumista, ihanaksi ja arvokkaaksi kokemisen tunteita sekä uteliaisuutta omaan itseän. Ne osoittivat myös, että seksuaalikasvatusta tulee toteuttaa olemalla herkkänä aiheelle ja lapsen seksuaalisuudelle tarjoten ikätasoista puhetta sekä läheisyyttä sylittelyin ja suukoin.

Kyselyn tulokset osoittivat, että valtaosaa huoltajista kiinnosti varhaislapsuuden seksuaalisuus ja se nähtiin osana lapsuutta. Seksuaalikasvatuksen varhaislapsuuteen yhdisti vähän yli puolet vastaajista. Toinen puoli koki, että seksuaalikasvatus tulee aloittaa aikaisintaan 2-vuotiaana tai sitä myöhemmässä vaiheessa, pääasiassa lapsen huoltajien toimesta.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

IIVARINEN, VEERA & KOSONEN, TIIA:

The Lap is the Cradle of Sexuality
Custodians' Thoughts on Early Childhood Sexuality and Sexual Upbringing

Bachelor's thesis 62 pages, appendices 3 pages
May 2017

The aim of this thesis was to create an electronic survey for custodians and to collect information about how they comprehend early childhood sexuality and sexual upbringing and their implications. The study was executed in three closed Facebook groups. The questionnaire was both semi-structured and structured and also included open questions. The answers were collected anonymously (a total of 345, N=345). The material was analyzed by using both quantitative and qualitative methods.

The purpose was to determine what sexuality is in general, what it is in the early childhood and how custodians see it as part of the early childhood development and can support the child's sexual growth. The aim of our work was to provide information about the custodians' thoughts and experiences about child sexuality and bring to the reader the roots of sexuality where the basis for all sexuality is created.

The thesis was implemented on the basis of both the theoretical framework and the query results. Open questions were analyzed by using content analysis. The results indicated that early childhood sexuality means exploring and finding one's own body and gender, feeling precious and curious about one's own body and mind. It also showed that the child feels being cherished and adored and is curious about his/her own body and mind. In addition, the results showed that the custodian must be sensitive to this subject; the sexuality of the child, and also offer age-appropriate communication and by means of hugs and kisses.

The results of our survey revealed that the majority of the custodians were interested in early childhood sexuality and it was considered a part of childhood development. A half of the respondents combine sexual upbringing to early childhood. The other half thought that sexual upbringing should begin at the age of two at the earliest and be mainly conducted by the custodians.

Key words: early childhood's sexuality, sexual upbringing, custodian as sexual educator

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
3	POHJATIETOA SEKSUAALISUUDESTA	8
	3.1 Seksuaalisuus	8
	3.2 Seksuaaliterveys.....	9
	3.3 Seksuaalioikeudet	10
4	SEKSUAALISUUDEN KEHITYS VARHAISLAPSUUDESSA	11
	4.1 Vauvasta taaperoksi	11
	4.2 Oma ihmeellinen keho	13
	4.3 Minäkuva, tunnen itseni ihanaksi	15
5	HUOLTAJA SEKSUAALIKASVATTAJANA	18
	5.1 Huoltajan oma seksuaalisuus	18
	5.2 Varhainen vuorovaikutus	20
	5.3 Varhaislapsuuden seksuaalikasvatus	22
6	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI, AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄT	29
	6.1 Prosessi	29
	6.2 Aineiston keruu	30
	6.3 Aineiston analyysi.....	32
7	TULOKSET	34
	7.1 Taustatietoja.....	34
	7.2 Seksuaalisuus	34
	7.3 Lapsen kehitys	39
	7.4 Kasvattajana toimiminen	44
8	POHDINTA.....	52
	8.1 Eettisyys ja luotettavuus	52
	8.2 Tulosten tarkastelu	53
	8.3 Johtopäätökset.....	54
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	60
	Liite 1. Kysely lapsen seksuaalisuudesta	60

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tutkitaan varhaislapsuuden seksuaalisuutta ja sen ilmenemistä sekä huoltajien tietoisuutta siitä. Tarkoituksena oli selvittää, onko huoltajilla tietoa lapsen seksuaalisuudesta sekä sen tukemisesta. Opinnäytetyömme idea on lähtenyt omasta kiinnostuksesta aiheeseen sekä tunteesta ettei nykyajan huoltajilla ole välttämättä kokonaisvaltaista tietoa edellä mainituista eikä tuen tarpeellisuudesta tai siitä, miten se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen kasvuun ja kehitykseen, minäkuvaan ja itsensä ilmaisemiseen myöhemmällä iällä.

Seksuaalisuus on koko ihmisen elinkaaren mittainen matka, ja se kehittyy koko matkan ajan. Kukaan ei voi määrittää seksuaalisuutta toisen puolesta, vaan jokaisella on oikeus kokea se parhaaksi tuntehallaan tavalla. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2012, 7.) Sen muodostumiseen kuitenkin vaikuttavat perimä, ympäristö sekä kulttuuri. Haluamme työssämme painottaa, ettei seksuaalisuus ole kapeakataisesti vain seksiä, vaan siihen liittyy paljon isompi kokonaisuus, siksi lähdemme liikkeelle jo varhaisesta vaiheesta, lapsuudesta.

Ravinto, uni ja läheisyys ovat ihmislapsen perustarpeita. Mikäli jokin näistä jää tyydyttämättä, vauva stressaantuu eikä voi hyvin, mutta mikäli lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, voi hän keskittyä oppimaan ja tutkimaan. (Huttu 2017, 91.) Huoltajien merkitys lapsen seksuaalisuuden kasvamisessa on siis tärkeässä roolissa. Ei ole yhdentekevää, miten lapsi kasvatetaan. On tutkittu, että lapset, joiden kanssa on käyty jo lapsena avointa keskustelua seksuaalisuudesta, ovat enemmän sinut itsensä ja identiteettinsä kanssa kuin ne joiden kanssa seksuaalisuudesta ei ole keskustelua käyty. Huoltajat myös osoittavat sanattomalla viestinnällään paljon lapsilleen. Toisin sanoen huoltajan oma toiminta kehoaan kohtaan antaa lapselle vaikutteita siitä, miten itsensä hyväksyy. Myös toiseen ihmiseen suhtautuminen näkyy ulospäin ja näin ollen antaa mallia lapselle. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2012, 17.)

Oma perhe tuntee lapsen parhaiten. On siis luonnollista, että kasvatus tapahtuu luontevimmin lapsen huoltajien taholta. (Väestöliitto, 2017.) Cacciatore (2007, 21) tiivistääkin lapsen maailman pieneksi. Siihen kuuluu kodin ja sen henkilöiden lisäksi myös lapsen

mahdollinen päivähoitopaikka. Tätä pidemmältä lapsi ei osaa hakea tietoa. Näistä paikoista sekä lähteistä lapsi työstää tietoa ja asenteita, kuinka ihmisenä olemisen peruskysymyksiin tulisi suhtautua nyt ja tulevaisuudessa.

Työmme teoreettisessa viitekehyksessä käymme läpi lyhyesti seksuaalisuutta sekä lapsen seksuaalista kehitystä varhaislapsuudessa ja miten huoltaja voi toimillaan tukea lasta tämän seksuaalisuuden kasvussa. Tutkimusmenetelmässä on yhdistetty laadullista ja määrällistä tutkimusta, koska kyselytutkimuksemme suurin mielenkiinto kiinnittyi avoimiin kysymyksiin ja niiden analysointiin sisällönanalyysilla. Toteutimme verkkokyselyn lasten huoltajille kolmessa suljetussa Facebook-ryhmässä keväällä 2017, jonka tulokset olemme koonneet työn loppuosaan.

Koemme, ettei pienten lasten seksuaalisuuden tulkitsemiseen, tukemiseen ja suojaamiseen ei ole olemassa vielä tarkkoja malleja, vaikka se ilmenee päivittäisessä arjessa monin tavoin. Hetket esimerkiksi potalla tai perheen kesken saunassa voivat olla lapselle merkityksellisiä tilanteita seksuaalisuuden ja seksuaalikasvatuksen kannalta. Emme haluakaan työssämme tuoda kaikille välttämättä yhdenmukaisia keinoja varhaislapsuuden seksuaalisuuden tukemiseen, vaan tietoutta siitä mitä se on ja että vanhempien tulisi toteuttaa sitä lasten ehdoilla. Lisäksi toivomme työllämme pystyvämme tarjoamaan seksuaalisuuteen hieman luonnollisempaa lähestymistä ja suhtautumista sekä saamaan ymmärryksen sille, että pienen lapsen seksuaalisuus on merkittävä asia lapsen kasvun sekä kehityksen kannalta. Toivomme, että työstämme on iloa niin lasten kanssa työskenteleville kuin lasten huoltajillekin.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää huoltajien ajatuksia ja kokemuksia 0-2-vuotiaan lapsen, josta käytämme työssämme käsitettä varhaislapsuus, seksuaalisuudesta ja seksuaalisuuden tukemisesta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä on varhaislapsuuden seksuaalisuus?
2. Miten huoltajat sen näkevät ja sitä toteuttavat?
3. Millaisia vaikutuksia seksuaalikasvatuksella on lapsen terveen minäkuvan kehitykseen?

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa varhaislapsuuden seksuaalisuudesta sekä seksuaalisuuden tukemisesta ja sen tuesta terveen minäkuvan kehittymiseen.

3 POHJATIETOA SEKSUAALISUUDESTA

3.1 Seksuaalisuus

1800-luvulla seksuaalisuus-käsite oli käytössä lähinnä vain biologeilla ja eläintieteilijöillä, mutta 1900-luvulla sen käyttö yleistyi kansan keskuudessa. Käsite on lähtöisin latinankielisestä sanasta *sexus*, joka viittaa biologiseen sukupuoleen ja sen vastakohta on sukuun viittaava käsite, *genus*. Nykyään kuitenkin käytetään enemmän englannin kielen sanoja *sex* viittaamaan biologiseen puoleen ja *gender*-käsitettä viittaamaan sosiaaliseen sukupuoleen. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 11.)

Seksuaalisuus vaikuttaa ihmisen kykyyn välittää tunteita, rakastaa ja luoda ihmissuhteita. Seksuaalisesti terve aikuinen käyttäytyy vastuuntuntoisesti, kommunikoi kunnioittavasti kummankin sukupuolen kanssa ja ilmaisee rakkautta ja läheisyyttä omia arvojaan vastaavalla tavalla sekä lisäksi arvostaa kehoaan. Myös läheisyyttä ja turvallisuutta korostetaan seksuaaliterveydessä. (Virtanen 2002, 14, 22.) Seksuaalisuus voidaankin nähdä tyydytyksen lähteenä, mutta se voi tuottaa myös turhautumista ja kärsimystä esimerkiksi väkivallan kuten hyväksikäytön, kielteisen kontrollin ja toiseen ihmiseen vaikuttamisen välityksellä (Ryttyläinen & Valkama 2010, 13).

Seksuaalisuus on jokaisen ihmisen yksilöllinen perusoikeus (Ryttyläinen & Valkama 2010, 11-12). Se on olennainen ja erottamaton osa ihmisyyttämme, joka on olemassa koko ajan, sitä ei voi pistää päälle tai pois päältä. Seksuaalisuus tulisi nähdä positiivisena elämää edistävänä asiana, joka pyrkii hyvän tekemisen ja nautinnon tunteiden kautta ihmisten lähentymiseen ja yhteen liittymiseen. (Cacciatore 2006, 205.) Se on osa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja osa minäkuvaamme. Jokaisella on oikeus omaan tulkintaan seksuaalisuudestaan eikä siihen ole olemassa yhtä objektiivista määritelmää tai katsontatapaa. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 6.) Seksuaalisuus ja sen kehitys käsittää koko elinkaaremme sikiöajasta vanhuuteen, jonka kautta yksilö tavoittelee oman kehon mielihyvää sekä ihmissuhteessa lähentymistä, hellyyttä ja turvallista syliä. (Cacciatore 2006, 205.)

Seksuaalisuus on siis tärkeä osa elämää ja ihmisyyttä, sillä ilman sitä ihmisiä ei edes olisi (Väestöliitto 2017). Se on subjektiivinen kokemus, joka on sidoksissa myös kulttuuriin,

uskontoon, elinpaikkaan, historialliseen aikaan, ihmisen omaan kokemus- ja tunnemaailmaan, emootioihin sekä teoriarakenteisiin, joita kukin elämänsä aikana hankkii kokemuksilla ja erilaisilla opeilla (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 6). Seksuaalinen kehitys on monivaiheinen matka, jossa keho, tunteet ja ymmärrys kehittyvät rinnakkain. Se miten tämä matka etenee, määrittää aikuisiässä paljon suhdetta omaan kehoon, seksuaalisuuteen ja kykyyn nauttia seksuaalisuudesta. (Väestöliitto 2017.) Toisin sanoen sen täysi kehittyminen on sidoksissa siihen, kuinka edellä mainitut inhimilliset perustarpeet tyydyttyvät (Virtanen 2002, 16).

3.2 Seksuaaliterveys

Maailman terveysjärjestö WHO käytti seksuaaliterveyden käsitettä ensimmäisen kerran 1970- ja 1980- luvuilla julkaisussaan, mutta varsinaisesti se otettiin kuitenkin käyttöön vasta vuonna 1994 Kairossa pidetyn YK:n väestö- ja kehityskonferenssin hyväksymän käsitelmäärittelyn jälkeen. Kyseinen käsitelmäärittely oli ensimmäinen, jossa seksuaalisuus ja seksuaaliterveys nähtiin sekä tunnustettiin tärkeäksi osaksi ihmisen elämää. Määrittelyn mukaan seksuaaliterveys nähtiin sisältyvän osaksi lisääntymisterveyttä. Pian Kairon konferenssin jälkeen seksuaaliterveyden asiantuntijat alkoivat keskustella siitä, että käsitteiden välisen suhteen tulisi olla toisinpäin eli lisääntymisterveys olisi osa seksuaaliterveyttä. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että seksuaaliterveys ei ole ajanjakso lisääntymisen ollessa ajankohtaista vaan se on osa ihmisen hyvinvointia koko elämän ajan. Nykyään, 2000-luvulla seksuaaliterveyden käsite on käytössä Suomessa ja ulkomailla yhä enemmän. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 14, 17.)

WHO:n mukaan seksuaaliterveys on ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvoinnin tila, jonka edellytyksiä ovat positiivinen ja kunnioittava asenne seksuaalisuuteen sekä niin halutessa mahdollisuus turvallisiin ja nautinnollisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää tai väkivaltaa (WHO 2017). Seksuaaliterveyden huomioiminen tarkoittaa siis kokonaisen ihmisen huomioimista, ei vain tämän seksuaalisuuden tarkastelua (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 19-22).

Seksuaaliterveys on ainutlaatuinen, arvokas ja jatkuvasti kehittyvä voimavara (Koistinen, Ruuskanen & Surakka 2005, 84). Se on fyysistä, emotionaalista, sosiaalista, psykologista

ja kulttuurista hyvinvointia, joka tukee ihmisen seksuaali-identiteettiä mahdollistaen ihmisen seksuaalisuuden ilmaisun ja nautinnon. Saavuttaakseen seksuaaliterveyden, ihmisellä tulee olla mahdollisuus harjoittaa nautinnollista seksiä, joka rakentuu itsekunnioituksen ja inhimillisen seksuaalisuuden myönteiseen tulkintaan sekä molemminpuoliseen kunnioitukseen. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 19-22.)

3.3 Seksuaalioikeudet

Perinteisesti seksuaalioikeudet on liitetty lisääntymisterveyden käsitteen seurauksena oikeudeksi sukupuolitaudeilta ja ei-toivotuilta raskauksilta suojautumiseen. Uuden näemyksen mukaan ne sisältävät kuitenkin myös itsensä ilmaisemisen oikeuden seksuaalisena ja ainutlaatuisena yksilönä kenellä on oikeus kokea mielihyvää tuottavaa seksuaalisuutta oman suuntauksen, identiteetin ja arvojen mukaisesti. Lisäksi seksuaalioikeudet sisältävät oikeuden itsenäisyyteen ja vapautteen vastuullisessa seksuaalikäyttäytymisessä. (Virtanen 2002, 15.)

WAS eli Maailman seksologien järjestö, IPPF eli Kansainvälinen perhesuunnittelujärjestö sekä WHO eli Maailman terveysjärjestö määrittelevät seksuaalioikeudet kuuluvaksi osaksi ihmisoikeuksia ja ne edellyttävät muun muassa ihmisen oikeutta koskemattomuuteen (WAS 2014; IPPF; WHO 2017). Seksuaali- ja lisääntymisoikeudet mainitaan myös useissa kansainvälisissä toimintaohjelmissa ja sopimuksissa, koska niiden edistäminen on tärkeää kestäväen kehityksen saavuttamiseksi (Väestöliitto 2017).

Maailman terveysjärjestö WHO mukaan jokaisen seksuaalioikeuksia tulee kunnioittaa, että hyvä seksuaaliterveys voidaan saavuttaa ja ylläpitää (Ryttyläinen & Valkama 2010, 15). Seksuaalioikeudet tarkoittavat sitä, että ihmisellä on oikeus toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan ilman pelkoa pakottamisesta, riistosta tai väkivallasta. Keskeisenä voidaan pitää oikeutta tietoon ja koulutukseen sekä mahdollisuus saada seksuaaliterveyttä tukevia palveluita käyttöönsä. Jokaisella on oikeus oman kehon koskemattomuuteen, kumppanin valintaan ja valintaan hankkiiko lapsia vai ei. Kaikilla on yhtäläinen oikeus tavoitella turvallista sekä tyydyttävää seksuaalista tyydytystä sekä olla vastuullinen omista seksuaalisista valinnoistaan. Seksuaalioikeudet sisältävät oikeuden myös seksuaalikasvatukseen. (WHO 2017.)

4 SEKSUAALISUUDEN KEHITYS VARHAISLAPSUUDESSA

4.1 Vauvasta taaperoksi

Aistikkaasta nytyistä jänteväksi tutkijaksi

Ikäkaudesta, joka alkaa vauvan tullessa maailmaan ja kestää karkeasti noin kaksivuotiaaksi, voidaan käyttää nimitystä varhaislapsuus. Tällä ikävälillä lapsi kehittyy ja kasvaa nopeasti ja paljon. Nukkuvasta ja maitoa imevästä vastasyntyneestä nytyistä ehtii kasvaa tällä ikäkaudella jo itsenäisiä asioita opetteleva jäntevä taapero. Tässä ajassa lapsi oppii kävelemään, syömään kiinteää ruokaa rintaruokinnan lomassa ja jälkeen, kontrolloimaan suolta ja rakkoo, tunnistamaan sukupuolensa, sekä oppii omantunnon alkeita ja luo tunteet lähimpiin ihmisiin. (Ahlqvist-Björkroth 2007, 127-134.)

Vastasyntynyt lapsi kokee aisteillaan ympäristöään, uteliaasti tutkien. Hän oppii itse kokeilemalla ja ottamalla mallia muista. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 54.) Lapsuudessa muodostuu perusta aikuisen seksuaalisuudelle, sillä lapsuuden aikaiset kokemukset sekä elämykset muuttuvat merkityksellisiksi ihmisen aikuistuessa (Ryttyläinen & Valkama 2010, 72). Lapsi ei tarvitse vielä ensimmäisen ikävuoden aikana rajoja, vaan mahdollisimman paljon läheisyyttä, läsnäoloa sekä hellää kosketusta. Kosketus voi olla fyysisen koskettamisen lisäksi ääntelyä, loruja tai lauluja, sillä vauva leimaantuu vahvasti omien perheenjäsentensä ääniin ja rakastaa niitä. (Cacciatore 2007, 139.)

Lapsen kohdalla ikätasoisuus ja oikea-aikaisuus ovat erittäin tärkeitä asioita, sillä lapsen tulee saada olla lapsi. Lapsen kehitysvaihetta täytyy arvostaa eli lasta ei saa rasittaa aikuisten vastuilla tai asioilla, joita hän ei vielä pysty ymmärtämään. Ikätasoisuus tarkoittaa kuitenkin myös sitä, että lapsi saa hänen omalle kehitysvaiheelleen tarpeelliset sekä hyödylliset tiedot, taidot ja asenteet. (Väestöliitto, 2017.) Myös ihmisen seksuaalisessa kehityksessä lapsuus on merkittävä vaihe. Lapsen seksuaalinen kehitys etenee vaiheittain, yhdessä lapsen psyykkisen, fyysisen sekä sosiaalisen kehityksen kanssa ja niiden rinnalla. On tärkeää, että lapsi saa elää rauhassa ja omantahtisesti myös jokaisen seksuaalisen vaiheensa. (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 205-206.)

Nautintoa ja mielihyvää ilman erotiikkaa

Freudin mukaan ensimmäisen vuoden aikana lapsi käy läpi oraalisen vaiheen, joka tarkoittaa suun kautta saatua mielihyvää (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 28). Lapsen ensimmäisen 16:ta kuukauden aikana tyydytys ja nautinto tapahtuvat suun kautta ime misenä. Nämä suuhun liittyvät hyvinolon tunteet säilyvät läpi elämän myös seksuaali- suuteen liittyen. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 74.)

1-3-vuotiaana lapsi käy läpi anaalisen vaiheen, jolloin opitaan potalla käynti ja samalla opitaan itsenäisyyttä (Nurmiranta ym. 2009, 28). Anaalivaihe 1-3 vuoden iässä on seu- rausta oraalikaudelle, jolloin lapsi alkaa tiedostaa oman sukupuolensa ja tietoisuus omasta kehosta kasvaa samalla kuin erillisyys äidistä. Oman tahdon kehittymisen lisäksi lapsi oppii liikkumaan sekä hallitsemaan omaa kehoaan ja sen tuotteita. (Ryttyläinen & Val- kama 2010, 75.) Lapsi tulisi siis nähdä seksuaalisena olentona syntymästään saakka, jol- loin lapsi saa mielihyvän ja kiinnostuksen kokemuksia sekä sukupuoli kehittyy (Nurmi- ranta ym. 2009, 28).

Lapsi on luonnostaan seksuaalinen, mutta pienten lasten seksuaalisuus on erilaista verrat- tuna nuoren tai aikuisen seksuaalisuuteen. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 72; Apter ym. 2006, 205.) Lapsuuden seksuaalisuus ei tavoittele parisuhdetta tai lisääntymistä, eikä sii- hen kuulu aikuisen eroottisuus. Sen sijaan se on sisäistä ja ulkoista ihmettelyä, omaan kehoon tutustumista, uteliaisuutta, läheisyyden opettelua, tietojen keräämistä sekä loh- dun, huolenpidon ja mielihyvän kokemuksia, uuden löytämisen riemun, estottomuuden ja avoimen mielen korostuessa. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 72-73.)

Suuria kehityksellisiä muutoksia

Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2008, 53) avaavat psykologi ja seksologi Ernest Bornemann´n kehittämän seksuaalisen kehittymisen vaihteita. Lapsuutta pidetään usein yhtenäisenä ai- kakautena seksuaalisuuden näkökulmasta. Kehitys on kuitenkin suurta jo lapsen ensim- mäisten elinkuukausien sekä –vuosien aikana. Seksuaalisuuden näkökulmasta tarkastel- tuna lapsen elämässä tapahtuu paljon ennen kuin hän osaa edes puhua tai kysyä mitään. Bornemann on erotellut lapsen seksuaalisen kehittymisen vaiheet kymmeneen eri kohtaan 0-8-ikävuoden välillä. Keskitymme kuitenkin nyt työmme kannalta oleellisiin neljään en- simmäiseen vaiheeseen. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 53.)

Autoeroottinen ikävaihe on vastasyntyneen (0-1kk) lapsen ensimmäinen seksuaalisen kehittymisen vaihe. Suu on lapsen ensimmäinen erogeeninen eli mielihyvää tuottava seksuaalinen alue, jonka kautta lapsi saa ensimmäiset mielihyvän kokemukset ihokosketuksen lisäksi. Tämä selittää myös sen miksi vauva rauhoittuu ja nauttii päästessään ihokontaktiin hoitajansa kanssa. Hän alkaa reagoida hymyilemällä sekä nauramalla muihin ihmisiin ja saa palautetta rakastettavana olostaan aikuisten ja mahdollisten sisarusten ihastelun sekä vastakaiun välityksellä. Vauvat löytävät ensimmäisen kerran myös sukupuolielimensä, sillä he saattavat satunnaisesti jo kosketella sukupuolielimiään vaipan vaihdon yhteydessä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 53.)

Pikkuhiljaa itse ylös nouseva myöhempää imeväisikää seksuaaliselta kehitysvaiheeltaan elävä 7-12-kuukauden ikäinen lapsi tutustuu uudestaan häntä ympäröivään maailmaan. Hän alkaa katsoa maailmaa samasta perspektiivistä muiden kanssa, minkä seurauksena koko maailma muuttuu lapselle erilaiseksi. Oraalinen eli suun kautta saatu tyydytys sekä mielihyvän tunteet ovat lapselle tärkeitä. Bornemannin mukaan lapset luokittelevat itsensä tässä iässä sekä vaiheessa kuuluvaksi jompaankumpaan sukupuoleen. 1-2-vuotias, taaperoikäinen lapsi on löytänyt sukupuolielimensä ja tutkii, koskettelee sekä pitää niistä kiinni heti, kun hän saa olla ilman vaippaa. Sukupuolielinten kautta lapsi alkaa kokea mielihyvää ja hän saattaa unnuttaa, lisäksi peräaukko on tässä vaiheessa mielihyvää tuottava alue ja lapsi oppii pidättämään ulostetta sekä tuntemaan mielihyvää ulostaessaan. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 53.)

4.2 Oma ihmeellinen keho

Lapsen seksuaalisuus kehittyy hitaasti, portaittain. Seksuaalisuus käsittää osia ja liittyy yhtä lailla psyykkiseen, fyysiseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Se on varhainen kehoon, läheisyyteen, nauttimiseen, oikeuksiin ja tunteiden kokemiseen liittyvä alue. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 25.)

Lapsi on luonnostaan utelias ja tämä luontainen uteliaisuus ohjaa lapsen tutkimaan omaa ruumistaan ja sen toimintoja. Noin 18 kuukauden iässä lapsi tajuaa, että on olemassa niin tyttöjä kuin poikiakin ja heillä on erilaiset ruumiit. Noin kahdenvuoden iässä lapsi ymmärtää olevansa joko tyttö tai poika. Hänen omat sukupuolielimet muistuttavat joko äidin

tai isän sukupuolielimiä ja lapsi samaistuu samaan sukupuoleen. Poikavauvat kokevat erektioon liittyvää mielihyvää, sillä he saavat jo alusta alkaen erektioita. Tytöt miettivät puuttuuko heiltä jotain tehtyään havaintoja pojan peniksestä. Näin ollen on tärkeää kertoa tytöille heidän tavallaan piilossa olevista sukupuolielimistä sekä niiden tehtävästä. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 75-76.) Lapsi haluaa monesti myös tarkemmin tutkia, millaisia esimerkiksi siskon tai veljen tai kaverin ruumiin erilaisuus on. Paikalle sattumalta tulleelle aikuiselle tilanne voi olla hämmentävä, mutta silloin on hyvä muistuttaa itselleen, että lapsen luonnostaan tuleva uteliaisuus on tiedonhalua. (Kinnunen 2005, 197.)

Kuten aiemmin on mainittu, kokee vauva suunsa kautta ensimmäiset nautinnon ja tyydytyksen tunteet. Suun kosketus on mielihyvän sävyinen aistillinen kokemus ja esimerkiksi ruokailutilanteessa mielihyvän tunne on kokonaisvaltainen, jos äiti on läsnä tilanteessa. Ruokailuhetki on tarpeen tyydytys, jossa ihokontakti, katset ja hymy ovat tärkeitä ja nautinnollisia vauvalle ja äidille. (Kinnunen 2003, 15-16.) Lapsi siis kokee mielihyvää koko ihollaan. Esimerkiksi maidon imemiseen liittyy lisäksi vauvan mielikuvissa huoltajan pehmeä syli, tuoksu, ääni ja hellä katse. Sukupuolielinten koskettelu on hyvää harjoitusta tuntoaistimusten kehittymiselle. Sylittelyn ja huolenpidon kokemukset antavat ensimmäisen onnellisuuden ja tyydyttyneen ruumiinkuvan kokemuksen, joista jää muistijälki onnellisesta olotilasta. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 74.)

Ensimmäisen elinvuoden jälkeen suun merkitys erogeenisena alueena vähenee, kun lapsi tulee kehitysvaiheeseen, jolloin monenlainen huomio alkaakin kiinnittyä hänen varsinaisten sukuelintensä äärelle siistiksi oppimisen yhteydessä. Siihen sisältyy varsinainen tunnemyllerrys lapsen osilta, kun kehosta tulee erilaisia asioita ulos. Ulostamiseen liittyy tietynlaista mielihyvää ja helpotusta sekä aikaansaamisen iloa. Lapsi kiinnostuu siitä, mitä ja minkä näköistä tuotosta hän on saanut ulos itsestään. Tässä kohtaa on paljon huoltajasta kiinni, miten lapsi kokee siistiksi opittuaan kehonsa. Jos lapsi saa paljon toruja matkan varrella, kun pissa tulee vielä housuun tai vahinko sattuu muuten vain, voi tälläkin olla kauaskantoiset seuraamukset seksuaaliselle itsetunnolle. Kasvattajan vihaiisuus nimittäin saattaa aiheuttaa lapsessa helposti tunteen siitä, ettei hänen ruumiinsa enää olekaan niin hyvä. (Kinnunen 2003, 15-16.)

Alle kouluikäinen lapsi elää autoeroottista vaihetta, joka merkitsee lapsen itseriittävyttä. Lapsi kokee, että maailma pyörii hänen itsensä ympärillä ja kokee elämänsä ja siihen

liittyvän mielihyvän itsestään käsin ja suhteessa itseensä. Voi kuvata lapsen olevan rakastunut itseensä. Yhdestä kolmeen vuoteen asti lapsi on elänyt keskipisteikää, jolloin yksi hänen perustarpeistaan on huomion keskipisteenä oleminen ja näistä tilanteista lapsi on saanut syvää mielihyvää ja tyydytystä. Kaveriksi lapsi kelpuuttaa lähellä olijan ja sellainen, jonka kanssa leikit sujuvat. (Kinnunen 2003, 52-54.)

4.3 Minäkuva, tunnen itseni ihanaksi

Erityisesti lasten varhaisen vuorovaikutuksen tutkijana tunnetun, Daniel Sternin mielestä lapsella on jo alun alkaen omaa minä-tietoisuutta. Se on aluksi kylläkin hyvin jäsentymättömyyttä verrattuna aikuisen tietoisuuteen, mutta kuitenkin hyvin aktiivista sekä kehityksen kannalta tärkeää, mikä rakentuu vaihe vaiheelta lapsen kohdatessa maailmaa. (Dunderfelt 2011, 65.) Seksuaalinen minäkuva on käsitys itsestä seksuaalisena olentona sekä siitä, miten lapsi hahmottaa omaa sukupuoltaan ja seksuaalisuuttaan. Se sisältää suhteen omaan ja toiseen sukupuoleen, sukupuolirooleihin, intiimiyteen ja läheisyyteen. (Apter ym. 2006, 447.)

Ensikosketusten ja sylittelyjen kautta vauva kokee, että tuottaa iloa muille. Vauva hakee aktiivisesti katsekontaktia ja oppii nopeastikin vastaamaan muiden katseisiin sekä leikitelyihin. (MLL 2017.) Nämä ilot ovat lapselle ensimmäinen perusta lapsen terveen itsetunnon ja minäkuvan kehittymiselle. Mitä tyydyttävämpää on lapsen saama hoiva, psyykinen turvallisuus ja lohdutus, sitä paremmin lapsen minuus kehittyy. Turvallisuudesta ja luottamuksesta, jota lapsi kokee kontaktissa huoltajansa kanssa, muodostuu lapsen itsearvostus ja omanarvontunto. Lapselle on tärkeää nähdä, että hänestä iloitaan. Vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa kasvaa lapsesta rakastava ihminen. (Kinnunen 2003, 12-15.) Lapsi on utelias yksilö, joka tarkkailee ja oppii seksuaalisuuteen liittyviä asenteita, arvoja ja normeja lähipiirin ihmisten reaktioiden, puheiden ja mallien kautta jo heti ensi hetkistä lähtien. Tarvitaan malleja puhua seksuaalisuudesta ihmisen minäkuvaa ja itsetuntoa vahvistavana voimavarana, jonka tavoitteet ja ilmenemismuodot ovat joka elämäntilanteessa ja ikävaiheessa erilaiset. (Cacciatore 2006, 207-219)

6-8 kuukauden ikäisen lapsen käyttäytymisessä on havaittavissa selviä muutoksia verrattuna aiempaan. Hän saattaa reagoida itkemällä ja vierastamalla, jos hän näkee jonkun entuudestaan tuntemattoman, vaikka aiemmin lapsi on saattanut osoittaa hyväksyntää

sekä hymyillyt yleisesti koko lailla kaikille tapaamilleen ihmisille. Psykologiselta kannalta tarkasteltuna tämä voidaan tulkita niin, että lapsi alkaa tunnistaa oman erillisyytensä, aluksi kylläkin oman ruumiinsa ääriviivoina, oman ruumiinkuvan alkukokemuksena. Tässä vaiheessa on erityisen tärkeää huoltajien viestiä lapselle lämmöllä, läheisyydellä sekä kosketuksilla, että lapsen oma keho on hyvä. Tällä tarjotaan ja mahdollistetaan, että lapsi saa turvallisen alun erillisenä olemisesta. (Dunderfelt 2011, 67.) Jos meillä ei ole myönteisiä kokemuksia lapsuudesta vanhempiemme ihollisesta läheisyydestä, meidän on aikuisena vaikea nauttia ihollisesta hyvinolontunteesta ja seksuaalisuudestamme. Jokainen meistä joutuu lapsuudessaan myös torjutuksi eri tavoin ihollisen läheisyyden kaipuussaan, koska lapsi ei voi koko ajan olla huoltajansa rinnalla. Ruumiimme tunne- muistot noista hetkistä itkuineen, vihoineen ja häpeän tunteineen eivät yksinkertaisesti voi olla vaikuttamatta aikuisen elämämme seksuaalisuuteen. Läheisyys aktivoi kehossa myös muistot lapsuuden eroista, hylkäämisistä tai hyväksikäytöistä ja vaikei mielemme muistakaan noita kipeitä hetkiä, ruumiimme tunnemuisti saattaa muodostua eheän seksuaalisuuden esteeksi. (Huttunen 2006, 18-19.)

Lapsi löytää oman kehonsa osat, eri toiminnot, ihastuu niistä ja harjoittelee eri liikkeitä päivittäin. Samalla kehoon tutustutaan ja sitä otetaan haltuun. Kasvetaan vauvasta kohti itsesäätelyä ja omin avuin pärjäämistä. Omanarvontunne kehittyy ja siinä samassa keholinen ja seksuaalinen itsetunto ja minäkuva kehittyvät sen mukaan, miten kehoa kohdellaan ja miten siitä puhutaan. Lapsi, joka on saanut huoltajaltaan ihailua, turvallista koskettamista ja riittävästi huomiota, kokee kehonsa arvokkaaksi ja haluaa hoitaa ja suojata itseään. Lohtua, turvaa ja nautintoa tavoitellaan omasta kehosta ja tässäkin häpäisyn kokemukset traumatisoivat herkästi ja pitkäaikaisesti yksilön seksuaalisen nautinnon kokemuskykyä. (Cacciatore 2006, 207.)

Itsetunto, omanarvontunto ja kokemus elämän hallinnasta sekä itsearvostuksesta alkavat siis kehittyä jo varhain (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 27). Ja kuten jo aiemmin käy ilmi, lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta turvallisella kodilla on erityinen asema. Itsearvostus muodostuu lapsen saadessa huoltajilta kokemuksia olevansa arvokas ja rakastettu sekä kokee tuottavansa iloa omalla olemassaolollaan. Itsetunnon kehittymisellä on suuri merkitys, kuinka lapsi rohkenee ilmaista itseään tyttönä, poikana sekä myöhemmin naisena tai miehenä. Hyvä itsetunto vaatii riittävän hyvää mielen rakentumista, sillä itsetunnossa todentuu mielenrakentumisen prosessin edenneisyys. Tavoitteena lapsen

kasvulle on hahmottaa kuva omasta kehosta, seksuaalisuudesta ja sukupuolirooleista. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 76.)

Kiinnostavaa seksuaalisuutta tiiviisti

Tapahtuu	<ul style="list-style-type: none"> - Rakennetaan luottamusta turvalliseen maailmaan - Opitaan joko hyvä tai paha läheisyys ja nautinto - Oman kehon paikat löydetään yksitellen
Kiinnostaa	<ul style="list-style-type: none"> - Maailman tutkiminen koskettamalla, erityisesti suu ja kädet käytössä - 2-vuotiaana havainnoidaan ja pohditaan sukupuolia sekä sukupuolielimiä - Pissa-kakka-asiat ja sotkeminen kiinnostaa siinä missä vesileikitkin - Aikuinen houkuttelee nauramaan sekä ihailemaan
Opetetaan	<ul style="list-style-type: none"> - Koko keho on hyvä ja kaikilla paikoilla on nimet - Turvallista läheisyyttä ja rauhoittavaa kosketusta tarjolla - Nauttiminen ja itsensä koskettaminen sallittua, mutta toisia ei aina saa koskea joka paikkaan

Taulukko 1. 0-2-vuotiaan lapsen kiinnostus seksuaalisiin asioihin Cacciatorin (2007) mukaan tiivistettynä.

Taulukosta 1. näkee tiivistetysti yllä teksteissä mainitut asiat. Eli mitä lapsen seksuaalissa kehityksessä tapahtuu, mikä lasta kiinnostaa ja mitä kasvattaja voi lapselle opettaa.

5 HUOLTAJA SEKSUAALIKASVATTAJANA

5.1 Huoltajan oma seksuaalisuus

Millainen olen kasvattajana ja ihmisenä

Seksuaalisuuteen liittyvän sosiaalisen ja persoonallisen identiteetin rakentumiseen vaikuttaa muun muassa henkilölle merkittävän ympäristön suhtautuminen seksuaalisuuteen ja sen siellä saamat merkitykset sekä myönteiseksi koettavien samastumiskohteiden olemassaolo tai niiden puuttuminen. (Nissinen 2011, 16.) Jo lasta odottaessa luodaan mielikuvia tulevasta vauvasta. Tällöin odottajalle palaa väistämättä mielikuvia omasta kasvu-perheestään. Tällaiset mielikuvat vaikuttavat siihen, kuinka huoltajat yhdessä ja erikseen suhtautuvat oman lapsen odotukseen ja tulevaan vauvaan. (Rytyläinen & Valkama 2010, 72.) Hyvä huoltaja voi olla monin eri tavoin ja siihen vaikuttavat monet tekijät, kuten muun muassa oma menneisyys sekä tämän hetkinen elämäntilanne. Jokainen lapsi tarvitsee lämpimiä ja vastavuoroisia ihmissuhteita, joissa hän saa toistuvasti käytännössä kokea välittämistä, luottamusta sekä hyväksymistä. Lapsi tarvitsee iänmukaisia sääntöjä ja rajoja sekä huolenpitoa, läheisyyttä, turvaa ja hellyyttä. (MLL 2017.)

Haasteena on rakkauden ja ylpeyden tunteminen sitä kohtaan, mikä on tärkeää meille kaikille: oma kehollisuus. Ennen kuin voi opettaa rakkauden, ylpeyden tai kunnioituksen tunnetta omaa ruumistaan kohtaan, on tunnettava sitä itse omaa kehoaan kohtaan. On syytä kysyä itseltään, rakastaako ruumistaan tai tuntee kunnioitusta tai ylpeyttä sitä kohtaan. On todella tärkeää tiedostaa se, että meidän mielipiteemme, asenteemme, valtamme ja ne toimenpiteet, mitä teemme tai päätämme olla tekemättä, vaikuttavat lapsen mahdollisuuden kokea itsensä juuri sellaisena, joka on. (Ketola 2006, 62-24.) Omalle itselleen tuleekin olla armollinen, ymmärtäväinen ja rakastava. Nämä ajatukset heijastuvat muille. Kasvattajan ihmiskäsitys ja arvot määrittävätkin, millaiseksi kasvatustehtävänsä arvottaa ja millaisena pitää kasvatettaviaan sekä mitä mieltää seksuaalikasvatuksen sisällöksi. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 50-51.)

Huoltajan tulee pohtia omaa suhdetta seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen. Lisäksi oman kasvatustyönsä tueksi tulee aikuisen pohtia omia arvojaan ja asenteitaan normikriittisesti. (Bildjuschkin 2015, 3). Kasvattajan kannattaisi tietoisesti pohtia myös omia asenteitaan

seksuaalisuutta kohtaan sekä purkaa omia stereotypioita, ennakkoluuloja ja tabuja itsessään. Huoltaja voi miettiä, mistä omat seksuaalikasvatukseen liittyvät mielikuvat ovat peräisin. Omaa seksuaalihistoriaa ei voi koskaan pistää kokonaan syrjään. Myönteisesti seksuaalisuuteen suhtautuva kasvattaja mahdollistaa ympärilleen ilmapiirin, joka on rohkaiseva myös lapselle. (Vilponen 2015, 136.)

Tiedon välittäjä, rajojen asettaja

Tämän päivän vanhemmat eivät ole välttämättä saaneet juuri minkäänlaista seksuaalikasvatusta, mutta silti vanhemmat ovat luoneet nykyisen seksikylläisen maailman lasten ympäristöksi. Avioerot ovat yleisempiä kuin aiemmin, tyytymättömyys omaan ulkonäköön on lisääntynyt samoin kuin seksuaalinen haluttomuus ja itsetunto-ongelmat. Yhteiskunnan tulee suojella kaikin mahdollisin keinoin lapsen seksuaalisuutta, sillä se on yksi herkimmistä ja puhtaimmista asioista. Ei voida sanoa, että nuoriso olisi turmeltunutta tai pikkulapsi synnyttäisi pedofiilin prinsessaleikeillään, sillä vastuu on aikuisilla. Tuleekin siis alkaa miettiä, miten nykyajan lapset voivat onnistua läheisyyden ja hellyyden vaativissa toimissa hieman paremmin. (Cacciatore 2007, 18, 25.) Mikäli aikuiselle itselleen ei ole lapsuudessa puhuttu seksuaalisuudesta, ei tältä löydy välttämättä sanoja lapsen seksuaalisuudelle kasvatustilanteissa. Näin ollen aikuinen ei ehkä osaa opettaa lapsen oikeuksia, normeja sopivuussääntöjä tai turvataitoja lapselleen. Vastakohtana tälle on tietoinen kasvattaja, jolla on taitoa ja tietoa antaa tietoa myös eteenpäin lapselleen. Kun aikuinen antaa lapselle taidot ja luvan suojata omaa koskemattomuuttaan, oppii lapsi puhumaan näistä asioista myös aikuiselle. (Cacciatore, Kauppinen & Ingman-Friberg 2016, 95-109.)

Aikuisen velvollisuus on asettaa lapselle rajat, eikä seksuaalisuus tee poikkeusta sääntöön. Toki aikuisen tulee myös hyväksyä lapsen oma kasvutahti seksuaalisuuden suhteen, hoputtaa ei sovi. Mikäli aikuisella itsellä on seksuaalisuutensa kanssa ongelmia tai tätä ahdistaa lapsen seksuaalisuus, kannattaa hakea apua, koska tällöin lapsi saattaa jäädä ilman turvallista esimerkkiä. Kasvatuksen tehtävänä on ennemminkin löytää sopivia kuin oikeita vastauksia lapselle ja nuorelle. Aikuisen tulee olla valmis muuttamaan toimintatapojaan muuttuvassa maailmassa, sillä tämän päivän lapset kasvavat erilaisessa maailmassa meihin verrattuna, tiedon päivitys on yhtä tärkeää kasvatustyössä kuin missä tahansa muussakin työssä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2012, 22.)

Mallina lapselle

Huoltajien toisilleen osoittamat hellyydenosoitukset sekä kokemukset läheisyydestä ja hyväksynnästä antavat hyvän esimerkin lapselle. Lapsen uskallusta hyväksyä omat tunnereaktionsa ja vastaanottamaan ja antamaan rakkautta myöhemmällä iällä lisää, kun lapsi saa ilmaista itseään omalla tavallaan. Tällöin lapsen on myös helpompi myöhemmin hyväksyä seksuaalisuus osana tasapainoista tunne-elämää. (Korhonen, Eloranta & Santala 2005, 59.) On tärkeää, että lapsi näkee aikuisten parisuhteen arvokkuuden ja ymmärtää sen sisältävän hellyyttä ja vaativan myös omaa aikaa. Lapsen tulee saada myös kokemus pysyvistä ihmissuhteista. Aikuiset, jotka ovat paljon läsnä lapsen elämässä antavat turvallisen, pitkän ja vahvan lapsuuden, joka puolestaan tarjoaa myöhemmin lapsen kasvaessa eväitä hänen oman parisuhteensa rakentamiseen. (Cacciatore 2007, 34.)

Viime kädessä jokainen ratkaisee itse, millaisen suhteen seksuaalisuuteen rakentaa ja millaisia merkityksiä sille ja siitä tuleville ajatuksille ja tuntemuksille antaa. Tunteiden säätelyä opitaan huoltajan avustuksella jo varhaisessa lapsuudessa. Seksuaalisuuden tulisi tarjota kokemus riittävän hyvästä minuudesta ja positiivisesta seksuaalisuudesta, jota ei varjosta syyllisyys tai häpeä. Se, joka ei koe olevansa rakkauden arvoinen ei voi vaatia sitä muiltakaan tai olla mallina sen antamiselle eikä välttämättä kykene vaatimaan tiettyjä rajoja. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 42-45.) Onkin tärkeää, että huoltaja toimii sellaisena mallina lapselleen, kuin toivoisi lapsen oppivan rakkaudesta ja omasta kehostaan arvokkaana asiana.

5.2 Varhainen vuorovaikutus

Vauva vuorovaikuttajana

Vastasyntynyt ei puhu tai ymmärrä puhetta, mutta silti vauvalla on syntymästään alkaen valmiuksia sekä tarve vuorovaikutukseen. Vauvan kehityksen kannalta on ensisijaisen tärkeää, että hänellä on vuorovaikutussuhde toiseen ihmiseen. (Huttu 2017, 143; MLL, 2017.) Lähes jatkuvasta läheisyydestä riippuvainen vastasyntynyt tarvitsee vanhemman tai muun hoitajan kehoa säädelläkseen omaansa sekä tunteakseen olonsa turvalliseksi. Lisäksi läheisyys parantaa äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta, samalla kun ehkäisee

äidin synnytyksen jälkeistä stressiä ja masennusta. (Huttu 2017, 92.) Vauva tutustuu maailmaan niiden tuntemusten kautta, joita vanhempien kosketus ja äänet välittävät. Vauva aistii ympäristöönsä koko ajan, ottaen vastaan hyväilyjä, kosketusta, silitystä ja syliä. Lapsen persoona vahvistuu fyysisessä läheisyydessä koetuista rentouttavista ja turvallisista tunne- ja aistielämyksistä. Hän kokee täydellisen hyvän olon hetkiä, ainakin hetkittäin, sillä vanhemmilla on luontainen tapa tehdä vauvan olo mahdollisimman hyväksi kohdun jälkeisessä ympäristössä: puhtailla vaatteilla, miellyttävillä äänillä ja hyvällä ravinnolla. (Kinnunen 2003, 12-15.)

Terveen nautintokyvyn perusta luodaan varhaisella vuorovaikutuksella. Yksilön uskallus läheisyyteen rakentuu yhdessäolon ja yhteenkuuluvuuden kokemuksista, jotka luovat aikanaan merkitystä seksuaalisessa läheisyydessä. (Cacciatore 2007, 136.) Näin ollen lapsuuteen kuuluu harjoittelu vuorovaikutustaidoista, toisen lähestymisestä, hellyyden saamisesta ja hoidosta sekä siitä miten tuotetaan iloa toiselle ihmiselle. (Kinnunen 2003, 179.) Katsekontakti on ensiarvoisen tärkeää, sillä sen avulla lapsi oppii ymmärtämään sanatonta viestintää. Sanattomalla viestinnällä on puolestaan kykyyn solmia myöhemmässä vaiheessa ystävyysuhteita sekä pärjäämään sosiaalisessa ympäristössä. (Huttu 2017, 38.) Eri aistein koettava mielihyvä ja turvallisuus ovat perusta elämän aisti-iloille ja lapsi oppii arvostamaan omaa ruumistaan. Fyysisen läheisyyden ja ihon kosketuksen kautta lapsi oppii tunnistamaan rakastetuksi tulemisen tunteen. Vauva oppii vaistoamaan huoltajansa tunteita, niin mielihyvää kuin -pahaakin. Ensimmäisissä läheisissä leikeissä huoltajan kanssa harjoitellaan antamista ja saamista. Lapsi saa pohjan empatiakyvylle jo näistä varhaisista vaiheista huoltajansa kanssa koetuista hetkistä. (Kinnunen 2003, 176-179.)

Nautitaan yhdessä

Lapsuuden seksuaalisuus ei tavoittele aikuisseksuaalista kosketusta tai lisääntymistä ja näin ollen se onkin jotain aivan erilaista kuin aikuisen seksuaalisuus. Se on ulkoista ja sisäistä ihmettelyä, uteliaisuutta, omaan kehoon tutustumista, läheisyyden opettelua sekä turvan, huolenpidon, lohdun ja mielihyvän kokemuksia. Lisäksi se on avoimen estotonta leikkiä, hauskanpitoa, suojelun tarvetta ja nautintoa. (Cacciatore 2006, 205.) Se on siis monivivahteinen, aistillinen kokemus ja parhaimmillaan siihen liittyy fyysisesti ja henkisesti koettava syvälinen lepo ja turva. Ensimmäiset nautinnon elämykset lapsi löytää äitinsä rinnoilta ja vanhempiensa sylissä. Varhaiset kokemukset yhdessäolosta, ihokosketus

ja lämpö tarpeiden tyydytyksestä ovat kaiken inhimillisen kontaktin perusta. Vauva rakentaa kuvaa omasta kehostaan sekä läheisyyden ja kontaktin merkityksestä alusta asti. (Kinnunen 2003, 12-15.)

Psykologi Erik Eriksonin psykososiaalisessa kehitysteoriassa myös mainitaan lapsen kokemus turvassa olemisesta äärettömän tärkeäksi. Kokemus syntyy yksinkertaisista asioista, kuten esimerkiksi lämmöstä, läheisyydestä ja lapsen perustarpeista huolehtimisesta. (Dunderfelt 2011, 239.) Vauvaa ei voi helliä pilalle, päinvastoin tiivis yhdessäolo rohkaisee lasta ja helpottaa aikanaan tulevaa itsenäistymistä (Huttu 2017, 94-95). Suukottelu on huoltajien käyttämä spontaani hellyyden ilmaisemisen muoto vauvalle. Sitä ei yleensä tarvitse vanhemmille opettaa vaan se nousee intuitiivisista tarpeista osoittaa hellyyttä. Tämä on lapsen ymmärtämä tapa hellyydenosoituksesta ja hyväksynnästä. Suukottelussa liikutaan intiimin hellyyden alkulähteillä ja siinä yhdistyvät suu, kosketus sekä toisen ihmisen intiimiyden rajan ylittäminen. Tapahtuma on yleensä molemmille osapuolille nautinnollinen ja mieluinen, silloin vauva voi osoittaa rajullakin kehollisuudella ja äänillä mielihyvänään ja ilonsa. (Kinnunen 2003, 14.)

5.3 Varhaislapsuuden seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatusta varhaisvuosina

Seksuaalikasvatus tarkoittaa seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökulmien oppimista (Väestöliitto, 2016). Seksuaalikasvatuksen päätehtävä on saada lapsi ymmärtämään oma tärkeys ja riittävyys omana itsenään. Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on myös suojella ja tukea seksuaalista kehitystä. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 38.) Tätä kautta luodaan hyvä itsetunto sekä pikkuhiljaa rakentuva minäkuva sekä identiteetti, jotka luovat hyvän pohjan aikuisuuteen (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2012, 6).

Terveyden edistämiseksi pyritään usein ennakkoivaan ja ennaltaehkäisevään kasvatukseen. Seksuaalisuus, seksuaaliterveys ja seksuaalikasvatus ovat melko tuntemattomia käsitteitä pienten lasten kohdalla ja joskus ajatellaan, että seksuaalisuus alkaa vasta murrosiässä. Lapsen itsetunto, kehonkuva, tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja monet muut tärkeät alueet kehittyvät kuitenkin ehkä vahvimmin pienillä lapsilla varhaisvuosina. (Ingman-Friberg &

Cacciatore 2016, 28.) Lapset ja nuoret keräävät kuitenkin vähitellen tietoja seksuaalisuudesta ja heille kehittyä ihmiskehoon, intiimeihin suhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyviä mielikuvia, arvoja, asenteita ja taitoja. Oppimista elämän varrella tapahtuu sekä virallisten että epävirallisten lähteiden kautta. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 46.) Työmme keskittyy varhaislapsuuteen, joten epävirallisten lähteiden osuus on suurempi, koska vanhemmat luetaan tähän ryhmään. Heidän osuutensa on sitä suurempi mitä pienemmästä lapsesta on kyse.

Jo ensimmäisinä vuosinaan lapsi alkaa kerätä seksuaalisen kasvunsa eväitä, joten voidaan sanoa, että seksuaalikasvatus alkaa jo vauvaiässä (Kinnunen 2005, 195; Ryttyläinen & Valkama 2010, 76). Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus alkaa syntymästä, ottaen huomioon ikä, kehitystaso, käsityskyky, kulttuuri, sosiaaliset tekijät ja sukupuoli sekä elämän realiteetit. Lisäksi sen tulee perustua seksuaalisuutta ja lisääntymistä koskeviin ihmisoikeuksiin sekä kokonaisvaltaiseen käsitykseen hyvinvoinnista, sukupuolten tasa-arvon, itsemääräämisoikeuteen, ja erilaisuuden hyväksymiseen. Lisäksi tulee olla keino kehittää yhteiskuntaa oikeudenmukaiseen ja myötätuntoiseen suuntaan voimaannuttamalla yksilöitä ja yhteisöjä. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 38.)

Koti seksuaalikasvatuksen keskiössä

Seksuaalikasvatus on osa ihmiseksi kasvattamista ja jokainen joka on lasten kanssa tekemisissä, on näin ollen myös väistämättä seksuaalikasvattaja välittämällä oman mallinsa naiseudesta ja miehisyydestä, omat asenteensa suhtautumisessaan erilaisuutta, nautintoa ja keskeneräisyyttä kohtaan sekä omat tapansa osoittaa ihmisten välistä lämpöä tai kylmyyttä. Lapsi kaipaa myös aikuisen turvaamaan oman kehityksensä sekä seksuaaliterveytensä. Keskeneräistä ja riskialtista ihmistä täytyy suojata ja turvata. (Cacciatore 2006, 206.) Vaikka huoltaja ei tietoisesti päättäisi aloittaa seksuaalikasvatusta, kasvattaa hän lastaan tietämättään sanoillaan, toimillaan, arvoillaan ja asenteillaan. (Vilponen 2015, 130.)

Vanhempien kanssa koetut mielihyväsävyiset aistikokemukset ja rakkaudellinen vuorovaikutussuhde ovat lapsen seksuaalisuuden kehto (Kinnunen 2005, 195). Kodin seksuaalikasvatus alkaa siis jo vauvaiässä, kun vauvalle opetetaan kosketuksien oman kehon arvokkuus tarjoamalla runsaasti ei-seksuaalista läheisyyttä, koskettamista ja hellyyttä.

Tämä auttaa lasta kasvamaan seksuaalisesti ehjäksi ihmiseksi, jolle on luontevaa olla lähellä toista ihmistä ja nauttia omasta kehostaan ja läheisyydestä. Itsensä arvokkaaksi kokevalla ei ole tarvetta alistaa tai nöyryyttää muita, vaan suojaa kehoaan sekä seksuaalisuuttaan eikä näin ollen salli tai tee väkivaltaa. (Cacciatore 2006, 220-223.) Kun vauva saa paljon oikeanlaista ruumiillista lempeää koskettamista, hänen on helppo uskoa ruumiinsa hyvyyteen. Hänestä voi pitää ja hänen läheisyydessään olosta voi nauttia. Mikäli vauva sairastelee paljon, voivat kehokokemukset ruumiillisen kivun vuoksi virittyä negatiivisiksi. Tästä syystä on hyvä muistaa, että kipeä lapsi tarvitsee erityisen paljon syliä ja läheisyyttä, jotta kivunkin keskellä lapsi voi kokea olevansa rakastettu ja hyväksyty. (Kinnunen 2003, 12-15.)

Lapsen kehitykselle tarjotaan turvalliset, ymmärtävät ja rakentavat puitteet muun muassa tarjoamalla malli positiiviselle läheisyydelle. Lapsi näkee ja kokee, että myös aikuisen parisuhde on arvokas ja se ansaitsee oman aikansa ja sisältää paljon hellyyttä ja hellyydenosoituksia. Paljon lastensa arjessa olevat huoltajat tarjoavat muita vahvemman, turvallisemman ja pidemmän lapsuuden. (Cacciatore 2006, 220-223.)

Kyselemällä seksuaaliseksi

Lapsi on kiinnostunut seksuaalisista asioista samalla tavoin, kun hän on kiinnostunut muistakin uusista asioista (Kinnunen 2003, 52). Usein ajatellaan, että seksuaalikasvatus toteutuu vastaamalla vain lapsen kysymyksiin. Lapsi ei kuitenkaan osaa kysyä omista oikeuksistaan tai turvataidoista, myös käytöstavat opitaan lapsen käytöksen suorilla reagoineilla. Tämän vuoksi tarvitaan suunnitelmallista seksuaalikasvatusta. Osana ihmishuhdetaitoja on tärkeä opettaa kunnioituksen ja koskemattomuuden merkitys suhteessa omaan ja toisten kehoon. Kasvatuksen suunnitelmallisuus, asiallisuus ja turvallisuus liittyvät oman arvon, turvallisuuden ja rajojen kokemiseen oleellisesti. Tästä kaikesta lapsi pääättelee mitä hänelle saa tehdä ja minkä arvoinen hän on. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 27-28.)

Lapselle luontaista kyselykautta on mahdotonta ennustaa, mutta aikuinen voi itse ottaa asioita esille esimerkiksi tarinoinnin tai kirjallisuuden avulla, sillä monesti niiden jälkeen kysymyksiä kyllä lapsella herää. Mikäli vanhempi jää odottamaan lapsen kysymyksiä, voi olla, ettei niitä koskaan tule. Lapsi on saattanut jostain syystä vaistota, ettei seksuaa-

lIASIOISTA puhuminen ole sopivaa ja sen seurauksena hän suojelee aikuista hämmenny-
mästä uudelleen tai pyrkii muuten olemaan omasta mielestään kiltti. Aikuisten kesken
kuiskatut kommentit seksuaalisuudesta tai puolestaan kokonaan kommentoimattomuus
esimerkiksi televisiossa olleen seksikohtauksen jälkeen voivat riittää siihen, ettei lapsi
avaa suutansa laisinkaan. Tietoa ei pidä kuitenkaan tuputtaa eikä seksuaalisuudesta tar-
vitse jatkuvasti puhua, sillä kaikilla on kehityksessään vaiheita, kun seksuaalisuuteen liit-
tyvät asiat eivät kiinnosta. Ainoastaan silloin, kun se on ajankohtaista tai tuntuu luonte-
valta, on hyvä keskustella. (Cacciatore 2007, 120, 122.)

Lasta pitää suojata mahdollisimman ikätasoisesti, esimerkiksi televisiosta ei katsota mi-
tään, mikä lapselle ei kuulu. Mutta koska nykypäivän mediakylläisessä kulttuurissa lap-
sen täydellinen suojaaminen on mahdotonta ja lapsi tulee esittämään kinkkisiäkin kysy-
myksiä aiheen tiimoilta, tulee lapsen kysymyksiin kuitenkin mieluummin vastata kuin
jättää vastaamatta. (Kinnunen 2003, 52-54.) Lapselle on nimittäin vahingollisempaa jät-
tää vastaamatta rehellisesti ja yrittää näin ollen tukahduttaa hänen seksuaalinen uteliai-
suutensa (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 54). Vastaus tulee kuitenkin pitää lyhyenä ja
tiivinä, vastata siihen mitä kysytään, eikä selventää asioita liiaksi. Vastaus kannattaa kui-
tenkin pitää myös sellaisena, ettei sitä tarvitse myöhemmin muunnella. (Kinnunen 2003,
52-54.) Aikuisen tulee pystyä seuraavalla kerralla rakentamaan uuden vastauksensa enti-
sen päälle, sillä lapsi saattaa vielä myöhemmin palata kyseiseen asiaan tai muuten kysyä
uutta, mutta edelliseen liittyvää asiaa. Näin hänelle luodaan kokonaisuutta asioista eikä
vain anneta irrallisia vastauksia liittämättä niitä mihinkään edelliseen. Lapsen usko totuu-
teen alkaa horjua nopeasti, mikäli aikuinen joutuu selittelemään tai kumoamaan aiemmin
annettuja vastauksiaan lapsen kysymykseen (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 54).

Sanoittajana lapsen oman kehon tutkimusretkellä

WHO:n standardeissa 0-3-vuotiaiden seksuaalikasvatuksen keskeinen teema on löytämi-
nen ja tutkiminen, koska mitä pienempi lapsi sitä enemmän tämä kokee asioita aistiensa
kautta. Varhaisessa vuorovaikutuksessa hänelle kehittyy luottamus toisiin ihmisiin. Lapsi
haluaa luonnollisen uteliaisuutensa vuoksi tutkia omaa kehoaan eikä lasta pidä ikinä no-
lata tästä uteliaisuudesta. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 46.) Vastasyntyneen kehitty-
neimpiä aisteja on tunto ja näin ollen voisikin sanoa, että kosketus on ehkä hänen tärkein
yhteytensä maailmaan ja vauvalle sellainen mikä tuntuu, on tärkeää (Huttu 2017, 69).

Hän tutustuu kehoonsa koskettamalla eri paikkoihin. Siinä missä hän työntää sormensa korvaansa, nenäänsä ja suuhunsa, löytää hän myös omat sukuelimensä. Esimerkiksi vaihtovaihto tai kylvetystilanteessa lapsi saattaa koskea sukuelimiinsä, tässä tilanteessa on hyvä nimetä kehonosa lapselle: “tässä on sinun peniksesi tai pippelisi, se on sinun yksityisalueesi” tai “tässä on häpyhuulesi tai pimppisi, se on sinun yksityisalueesi. Tätä on hyvä harjoitella lapsen kanssa jo vauvasta asti, se saattaa helpottaa vanhempia myöhemmässä vaiheessa, kun seksuaalisuuteen viittaavat kysymykset tulevat lapsen suusta. Kun on alusta asti ollut avoin, on myöhempiäkin avoimuus näin ollen helpompaa. (Cavanagh Johnson, 1999, 11-13.) On myös tärkeää käyttää sanoittamisessa oikeita nimiä ja sanoja, esimerkiksi rusetti on rusetti, ei pimppi. Lapsia voivat nimitykset naurattaa, mutta kuitenkin harvemmin, sillä lapsella ei ole arvolatausta sukupuolielimiin tai niiden nimityksiin, sillä ne ovat kehonosia siinä missä muutkin, ilman sen kummallisempia oletuksia. Tärkeää aikuiselle olisi luonnollisuus, että lapsi oppii sukupuolielimet luontevina ja tärkeinä osina omaa kehoaan siinä, missä vaikka suu, korvat tai nenä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 56.)

Tyttöjen seksuaaliseen käytökseen suhtaudutaan joskus kielteisemmin kuin pienten poikien, aivan kuin se olisi jotenkin vaarallista. Pojalta on niin sanotusti sallitumpaa tutustua sukupuolielimeensä, esimerkiksi vedellä pippeliä, kun taas tytön laittaessa sormensa pimppiin ja kosketellessaan sitä, monet aikuiset saattavat ahdistua ja olla hämillään. (Cacciatore 2007, 120.) Kuitenkin niin tyttö kuin poika lapsi, tutkivat sekä kiinnostuvat sukuelimistään saman lailla ja kun he ovat saaneet tarpeekseen tutkimisesta, menee mielenkiinto ohitse ja he alkavat pitää uusia löytämiään paikkoja samanlaisina luonnollisina ruumiinosina kuin esimerkiksi varpaitaan tai korviaan. (Kinnunen 2005, 197.)

Puuttuva läheisyys ja vähäinen koskettaminen

Meistä jokainen tarvitsee myös kosketusta osakseen. Pienestä lapsesta lähtien tarvitsemme hoivaa, hellyyttä ja toisen ihmisen läheisyyttä, kosketuksen ja hellyyden kaipuun säilyen sekä jatkuen läpi elämän. Pienenä hyvänä ja paljon sylissä pidetyt vauvat voivat paremmin, kuin lapset, jotka ovat jääneet joko täysin ilman tai vähemmälle sylissä olemiselle. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 46.) Läheisyyden puute sekä vähäisen kosketuksen haitat näkyvät lapsissa. Esimerkiksi vauvoina huonoihin lastenkoteihin joutuneet lapset, joiden riittävästä ravinnon saannista sekä lääkehoidosta huolehdittiin, mutta ketkä eivät saaneet riittävästi kosketusta reagoivat siihen niin, että heidän itsesäätelykykynsä,

kognitiiviset taitonsa ja vastustuskykynsä olivat tavallista huonommat. Poikkeuksellisesti toimivan elimistön piirteet ovat olleet näkyvissä vielä vuosien päästä hyviin oloihin siirtymisen jälkeen. (Huttu 2017, 93.)

Lempeää kasvatusta ilman häpeää

Varhaiseen seksuaalisuuteen ei saa liittää nöyryytystä, fyysistä tai psyykkistä kipua tai hyväksikäyttöä millään tavalla. Toisin sanoen se tarkoittaa sitä, että kasvatusväkivaltaa ei käytetä. Läpsiminen, luunapit ja tukistelut saavat lapsen tuntemaan oman kehonsa arvottomaksi. (Ingman-Friberg & Cacciatore 2016, 27.) Lapsuuden seksuaalikielteinen ilma-
piiri syyllistyneen ja rankaisuineen heijastuu läpi ihmisen elämän. Joskus ikä voi vapauttaa estoista ja ahdistuksista, mutta toisaalta se voi myös toimia toisin päin siten, että esimerkiksi lapsuudessa tai nuoruudessa koetut pahat asiat voivat tulla uudelleen esiin, kun itsetunto ja psyykkiset mekanismit heikkenevät. (Rautiainen 2006, 227-229.)

Suojaa arvokkaalle seksuaalisuudelle

Lapsen on saatava tulla ihailuksi. Ihailuksi tulemiseen ei kuitenkaan saa liittyä ahdisteluksi tulemisen tunteita, eikä lapsi saa tulla hyväksikäytetyksi. Mikäli lasta ei arvosteta tai mikäli hänet nolataan, oppii lapsi sen tapana suhtautua muihin ihmisiin. Ehdoitta rakastetuksi tullut lapsi kykenee todennäköisesti myöhemmin kasvaessaan sekä aikuistuaan vastarakkauten. Mikäli lapsen itkuun ja hätään ei ole vastattu, hänelle on tullut hylätyksi tulemisen tunne tai kokonaan rakkaudesta jäämisen olo, ovat ne elämän irvokkaimpia hetkiä. Lapselle kehittyy jo hyvin varhaisessa vaiheessa perusluottamus tai epäluottamus hänen ympärillään oleviin ihmisiin. Varhainen kiintymyssuhde muotoutuu jo varhain, ensimmäisen elinvuoden aikana ja nämä varhaiset kiintymyssuhteet ovat pohjana muille elämän kiintymyssuhteille. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 54.)

Jos lasta ei suojata asioilta, jotka kuuluvat aikuisen seksuaalisuuteen, ei lapsen, joutuu hän elämään voimakkaiden, ikäkauteensa kuulumattomien seksuaalisten virikkeiden ympäröimänä. Näistä syistä lapsen luontainen seksuaalisen kasvun ja kiinnostuksen rytmensä saattaa häiriintyä. Jos lapsen käytös on häiritsevän seksuaalista, esimerkiksi lapsi paljastelee seksuaalisia alueitaan pakonomaisesti, haastaa muita seksistisiin leikkeihin, tunkeutuu toisten jalkoväliin tai puristelee rinnoista jatkuvasti. Tämä ei ole lapselle luontaista käytöstä. Pienellä lapsella ei ole edellytyksiä ymmärtää seksuaalisuuteen liittyviä ääri-

ilmiöitä tai aikuisten seksiä, koska lapsi ei pysty tajuamaan siihen liittyvää dynamiikkaa ja kahden ihmisen välistä eroottista latausta. (Kinnunen 2003, 54-62.)

Seksuaalikasvattajan haasteet

Seksuaalisuuden tukemisen taustalla vaikuttaa kasvattajan omaa toimintaa ohjaileva henkilökohtainen toiminta, joka vastaa kysymykseen: ”Miksi toimin niin kuin toimin?”. Huoltajan tulisi lapsensa kasvattajana pyrkiä tiedostamaan toimintaansa sen ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi. Toiminta koostuu henkilökohtaisista arvoista, asenteista ja tiedoista ja se voi muuttua matkan varrella. Henkilökohtaisilla arvoilla ja niiden tiedostamisella on suuri merkitys seksuaalikasvatuksessa ja kasvattajan on välttämätöntä käsitellä omia arvojaan, sillä kasvatustilanteissa toimitaan sekä tiedostaen että tiedostamatta omaksettujen arvojen ohjaamana. (Mantsinen & Maijala 2015, 16-18.) Huoltaja tarvitsee hyvää itsetuntemusta ja kykyä reflektioon, kun puhutaan oman lapsen seksuaalisuudesta ja sen tukemisesta.

Koemme seksuaalikasvatuksen osittain vaikeaksi tai ongelmaiseksi asiaksi siksi, että tuskin kukaan aikuinen on itse saanut jatkuvaa, riittävää, asiallista ja ikään sovitettua seksuaalikasvatusta. Meillä ei ole olemassa mitään kunnan mallia siitä, joten se tulee opetella. (Cacciatore 2006, 205.) Usein uudet asiat pelottavat ja hirvittävät ja varsinkin tällaisessa tilanteessa, kun sana seksuaalisuus on mukana kuvioissa. Saatamme sanoa törmätesämme kokea omia kipupisteitä, joka heijastuu meihin myös kasvattajana, ja saatammekin jättää seksuaalikasvatuksen tästä syystä unholaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että juuri tällainen käytös ja väistely ovat omiaan jatkamaan seksuaalikasvattamattomuutta ja kierre jatkuu yli sukupolvien, mikäli emme ole valmiita toimimaan omassa kasvatustyössämme toisin.

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI, AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄT

6.1 Prosessi

Opinnäytetyöprosessimme lähti alun perin liikkeelle vuoden 2016 alussa. Olimme kumpikin hyvin kiinnostuneita aihealueesta ja tuntui hyvältä idealta tehdä paljon ajatuksia herättävästä aiheesta yhdessä työ, jolloin meillä olisi myös reflektointiseuraa toisistamme koko prosessin ajan. Aihealue tuntui jo työn alussa ja tuntuu edelleen näin työn valmistuttua aralta joillekin aikuiselle.

Ensi alkuun tarkoituksena oli tehdä kysely aiheesta varhaiskasvatuksen ammattilaisille, mutta se ei ottanut tuulta alleen, vaikka laitoimme kyselyä moneen päiväkotiin Tampereen alueella. Vastauksia kiinnostuneista tuli lopulta vain yksi, joten asia jäi sikseen. Olemme kumpikin työelämässä ja olimme jo prosessin alussa, joten se on varmasti suurin tekijä sille, että työn valmistuminen on ottanut aikansa.

Prosessin aikana olemme kuitenkin lukeneet ja opiskelleet aiheesta tahoillamme ja pitäneet säännöllisesti tapaamisia käyden aihetta läpi monilta eri kannoilta sekä rajanneet ja pohtineet työmme lopullista näkökulmaa pitkin matkaa. Tähän rajaukseen ja näkökulmaan päädyimme lopulta vuoden 2016 lopulla ja varsinaisen työstämisen olemme tehneet kevään 2017 aikana, jolloin olemme keränneet teoreettisen viitekehyksen kokonaisuudeksi sekä toteuttaneet verkkokyselyn valitsemallamme taholla.

Halusimme valita huoltajien näkökulman työhömmе, koska siitä ei ole opinnäytetyötä vielä tehty moneen kertaan emmekä kokeneet työllistyneinä työelämäyhteistyötä pakollisena. Lisäksi aiheesta on tehty jo enemmän opinnäytetöitä, jotka tuovat esiin varhaiskasvattajien näkemyksiä kentältä. Kiinnostusta kyselyn toteuttamiseen lisäsi Väestöliiton vuonna 2014 toteuttama kysely vanhemmille seksuaalikasvatuksen nykytilasta. Meidän tutkimuksemme rajaus on luonnollisesti tiukempi ja näin ollen myös kysymysten määrä suppeampi. Ajatuksenamme oli, että tässä aikataulussa saisimme nopeimmin hyviä vastauksia suljetuista keskusteluryhmistä, jotka on suoraan suunnattu pienten lasten huoltajille.

Koemme, että opinnäytetyöstä on meidän työhömmä valtavasti apua, koska milloinkaan ei voi olla liian laajaa taustatietoa ihmisyydestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Saimme itsellemme myös työtä tehdessä työkaluja kentälle ja varmuutta puhua seksuaalisuudesta, kuten mistä tahansa muustakin kasvatukseen liittyvästä asiasta.

6.2 Aineiston keruu

Tutkimuksessa käytettiin sekä määrällistä eli kvantitatiivista että laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Perusideana oli alun perin saada kokoon tutkimusongelmiin liittyviin kysymyksiin vastauksia noin sadalta huoltajalta. Valitsimmekin kyselylomakkeen tiedon keruuseen, koska se soveltuu tutkimusmetodiksi, jos halutaan selvittää mitä tutkittavat ajattelevat, tuntevat tai uskovat (Hirsjärvi, Remes & Sarajärvi 2009, 185).

Internetin käyttö on lisääntynyt viime vuosien aikana ja tämä on vaikuttanut osaltaan tutkimuksen tekemiseen. Internetissä varsinaisten aineistojen kerääminen tai tallentaminen ei ole hankalaa, joten verkkolomakkeiden suosio on kasvanut sen helppouden vuoksi. Kyselylomaketta ei tarvitse lähettää postitse, vaan lomake toimitetaan sadoille vastaajille samalla kertaa säästäten sekä aikaa että postikuluja. Lisäksi kyselylomakkeen rakentaminen sovellusohjelmistoilla on kohtuullisen vaivatonta ja tutkija saa vastaukset usein nopeasti käyttöönsä, sillä aineiston saa käsiinsä sähköisessä muodossa, jolloin lomakkeita ei tarvitse enää käsin syöttää koneelle. (Karjalainen 2008, 125.) Internetin helppouden ja nopeuden vuoksi päätimme hyödyntää sitä vastausten keräämisessä, sillä se sopi erinomaisesti aikatauluamme.

Hyvässä kyselylomakkeessa tutkijat tietävät tutkimuskohteensa. Kyselylomaketta laadittaessa tutkija asettaa tutkittavan aiheen ja tutkimusongelmat. Kysymysten asettelua ja muotoilua tulee miettiä tarkoin ja kysymysten laadinnassa tulee ottaa huomioon vastaajan kielellinen kehitystaso. Kyselylomakkeessa tulisi huomioida sen pituus ja ulkoasun selkeys ja siitä tulisi löytyä riittävän selkeät ohjeet vastaajalle. (Ronkainen, Karjalainen & Mertala 2008, 31.) Lomakkeen laatijan tulisi olla objektiivinen eli kysymysten laatijan mielipiteet tai ennako-oletukset eivät saisi näkyä kysymyksistä. Kysymykset eivät myöskään saa johdatella vastaajaa lomakkeen tekijän haluamaan suuntaan. Ennen lomakkeen käyttöönottoa se tulisi testata pienellä joukolla tai siten, että se luetutetaan läpi jol-

lakin joka ei kohderyhmään kuulu. Näin tutkija saa viitteitä siitä, onko lomake mahdollisesti toimiva. (Ronkainen ym. 2008, 31-33.) Meidän lomaketta testattiin kolmella henkilöllä, jotka kokivat sen helppolukuiseksi ja ymmärrettäväksi, joten emme lähteneet muuttamaan kysymyksiämme.

Kyselylomakkeemme (Liite 1) pitää sisällään 11 kysymystä, joiden tarkoituksena on kartoittaa huoltajien näkemyksiä varhaislapsuuden seksuaalisuudesta ja seksuaalisuuden tukemisesta eli seksuaalikasvatuksesta. Kysymykset laadittiin hyödyntäen teoriapohjan tietoa sekä tutkimuskysymyksiä ja kyselylomake luotiin Google Drive -palvelussa. Lomakkeen alussa on lyhyt esittely aiheeseen sekä kyselijöiden yhteystiedot (Liite 1). Tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen kysymykset olivat osin strukturoituja monivalintakysymyksiä eli vastaajalle annettiin valmiiksi vastausvaihtoehdot ja asteikot, joita käyttäen vastaajaa pyydettiin vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Lisäksi lomakkeessa on kolme avointa kysymystä, joiden avulla pyritään saamaan esiin asioita, joita tutkija ei ole etukäteen osannut ajatella. Avoin kysymys antaa vastaajalle vapauden sanoa, mitä hänellä on mielessä eikä tutkija johdattele häntä vastauksessaan (Hirsjärvi ym. 2009, 199). Lomakkeesta oli helppo tehdä Drivessä helppolukuinen ja selkeä ja siihen vastaaminen on tehty helpoksi ja nopeaksi.

Kyselylomakkeen linkki jaettiin kolmeen suljettuun Facebook-ryhmään ja julkaisuun pyydettiin ryhmän ylläpitäjän lupa. Ryhmät etsittiin hakusanoilla: vanhemmuus, kasvatust, vauvat sekä pienet lapset. Eli halusimme suunnata kyselymme tietyyntyyppiselle ryhmälle, joista löytyy kiinnostusta, kokemuksia ja ajatuksia lasten kasvatuksellisiin asioihin liittyen. Tämän vuoksi valitsimme kolme suljettua ryhmää löytämiemme joukosta. Vastausaikaa annettiin vuorokausi, jonka jälkeen julkaisu poistettiin, jotta nettikyselyn linkki hävisi käytöstä. Vastaaminen tapahtui anonymisti, koska vastaaminen ei vaatinut minkäänlaista kirjautumista, eikä siinä kysely henkilökohtaisia tietoja. Näin ollen kysely oli myös avoin, sillä kaikki halukkaat ryhmissä pääsivät kyselyyn vastaamaan, lisäksi kyselyn avoimuuden vuoksi vastaajilla olisi ollut mahdollisuus jakaa kyselylinkkiä eteenpäin niin halutessaan. Tavoitteenamme oli saada reilun 100 vastauksen aineisto, jotta siitä saisi kattavan sisällön tutkimukseemme. Vuorokauden aikana vastauksia kyselyymme kertyi 345 kappaletta, joten tavoittemme täyttyi ja ylittyi kolminkertaisella määrällä.

Kyselyn ajankohdalla ei ollut juurikaan merkitystä toisin kuin ryhmän aktiivisuudella. Suurin osa vastaajista ryhmän aktiivisuus huomioiden, saattoi tulla suurimman jäsenistön

omaavasta ryhmästä, mutta varma tästä ei tietenkään voi olla. Kun kyselyaika oli umpeutunut, julkaisu poistettiin ja ylös kerättiin henkilöt, jotka olivat osoittaneet kiinnostustaan valmista työtä kohtaan. Vastaukset siirrettiin Word-tiedostoon ja tulostettiin ulos, jolloin avoimien vastausten analyysi alkoi. Strukturoiduista vastauksista Google Drive kokosi valmiiksi taulukot, joista näkyi vastaajien osuus tietyn vastauksen kohdalla prosenttilukuna.

Muodostimme saaduista vastauksista sisällönanalyysin avulla kokoelman, josta käy ilmi huoltajien näkökulma aiheeseen ja tutkimusongelmiin. Aineiston analyysin ja tulosten koonnin jälkeen hävitimme kyselyn vastaukset asianmukaisesti.

6.3 Aineiston analyysi

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston käsittely ja analysointi tulisi aloittaa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun aineisto on kerätty ja järjestetty. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.) Meidän käyttämämme Google Drive laskee prosenttiosuudet strukturoiduista kysymyksistä valmiiksi, joten hyödynsimme tuloksia ja teimme niiden tietojen pohjalta työhömmme sopivia kuvioita, joita esittelemme työmme tulososiossa.

Kvantitatiivisen metodin lisäksi tutkimuksessa on hyödynnetty kvalitatiivista metodologiaa avointen kysymysten analysoinnissa. Kyselylomakkeen avoimet kohdat analysoitiin käyttäen apuna sisällönanalyysia. Analyysissa aineisto puretaan, jonka jälkeen samankaltaiset osat yhdistetään ja lopuksi aineisto tiivistetään kokonaisuudeksi, joka vastaa tutkimuksen tarkoitukseen ja kysymyksiin. (Kylmä & Juvakka 2007, 112-113.) Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn. Sisällönanalyysi mahdollistaa dokumenttien analysoinnin systemaattisesti ja objektiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93-105.) Tutkimusaineistosta tulee karsia tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto. Sisällönanalyysin tavoitteena on etsiä merkityskokonaisuuksia ja merkityssuhteita. (Vilka 2005, 139-140.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen aineiston sisällönanalyysi voidaan tehdä joko deduktiivisesti eli teorialähtöisesti tai induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa aineiston analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehukseen, joka voi olla käsitejärjestelmä tai teoria. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoituksena on yhdistellä käsitteitä ja saada näin vastaus tutkimustehtävään. Se perustuu päättelyyn, joka

etenee aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sa-
rajärvi 2009, 115.)

Analyysi voidaan ymmärtää näkökulmien ottamiseksi ja aineiston tiivistämiseksi. Lisäksi se on tapa, jolla käydään aineistoa systemaattisesti läpi etsimällä joko sisällöllisiä tai rakenteellisia yhteneväisyyksiä ja eroja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kyse-
lymme avointen vastausten sisällöt kategorioitiin tutkijoiden harkinnan mukaan. Käy-
timme kuitenkin apunamme teoreettista viitekehystä luodessamme kategorioita, joihin
vastausten sisältöjä keräsimme. Vastaukset pyrittiin kuvaamaan tuloksissa mahdollisim-
man aineistolähtökohtaisesti noudattaen tässä kohdin laadulliseen tutkimukseen liittyvää
uskollisuutta välittää vastaus niin kuin vastaaja on sen ilmoittanut, mutta kuitenkin niin,
ettei niistä voi vastaajaa tunnistaa. Varhaislapsuuden seksuaalisuuteen liittyvät ajatukset
ja kokemukset koottiin vastauksista mainintojen lukumäärien mukaan. Vastauksista laa-
dittiin frekvenssijakaumat, joita havainnollistettiin erilaisten kuvioiden avulla tulososi-
ossa.

7 TULOKSET

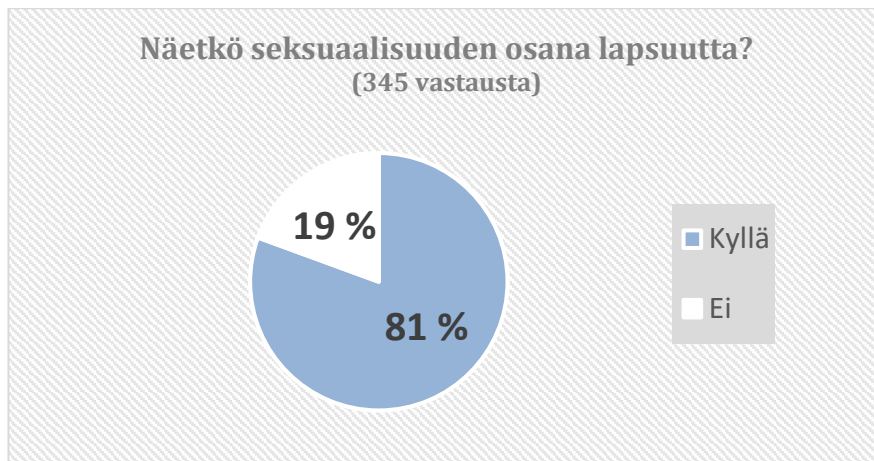
7.1 Taustatietoja

Tutkimuksen tulokset esitetään kyselylomakkeen (Liite 1) teemojen mukaisessa järjestyksessä, jotka ovat seksuaalisuus, lapsen kehitys ja kasvattajana toimiminen. Tutkimukseen osallistui yhteensä 345 vastaajaa. Vastaajilta ei kysytty muuta taustatietoa kuin ikä ja sekin lähinnä tutkijoiden omasta mielenkiinnosta. Ikää ei ole huomioitu tutkimuksemme eikä siitä näin ollen ole tehty mitään johtopäätöksiä. Tuloksissa tulee myös huomioida se, ettei kyselylomakkeessa tai esittelytekstissämme avattu käyttämiämme käsitteitä ollenkaan, koska tahtoimme saada tietoa myös siitä, miten käsitteet ymmärretään. Mikäli olisimme antaneet taustatietoa ja teoriaa olisimme johdatelleet vastaajia haluaamme suuntaan, eikä tutkimuksemme tavoite olisi täyttynyt.

Tuloksissa selvitämme, kuinka moni prosentti vastaajista kuuluu mihinkin kategoriaan ja avaamme käyttämiämme kategorioita eli teemoja. Vertailemme tutkimuksemme tuloksia niin teoriaan kuin samankaltaisiin tutkimuksiinkin. Tutkijoina meidän tuli suojella vastaajan anonymiteettia siten, ettei tutkimusta tulkittaessa kukaan voi tunnistaa itseään sitaateista. Huoltajien vastauksista lainatut sitaatit ovat kuitenkin tutkimuksen tulokinnassa tärkeitä, koska ne avaavat myös lukijalle vastausten kielellisiä vivahteita. Näin lukijalle aukenee helpommin tutkimustuloksiin pääsy. Tämän vuoksi käytämme tulosten tarkastelussa osia huoltajien vastauksista havainnollistamaan avoimien vastausten teemoja ja tuomaan lisäarvoa työlle.

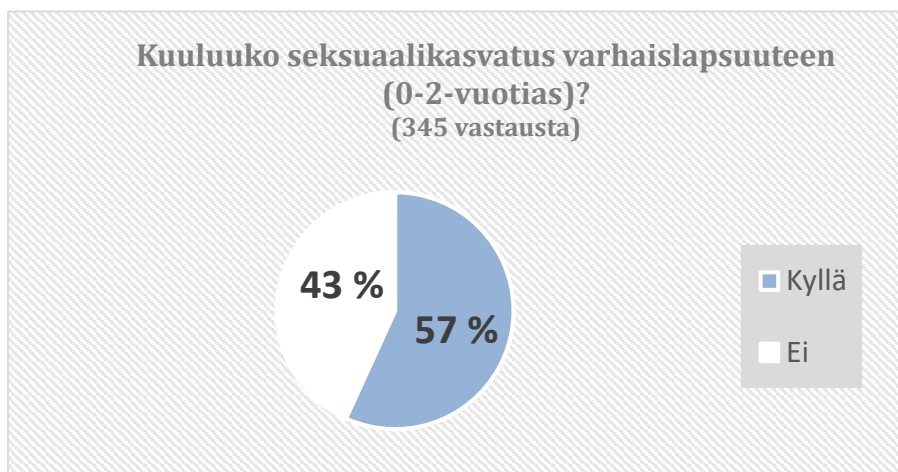
7.2 Seksuaalisuus

Tässä osiossa kyselylomakkeessa (Liite 1) oli neljä kysymystä, joista viimeinen oli avoin kysymys. Kaksi ensimmäistä liittyy siihen, kuuluuko seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus lapsuuteen ja kolmas on avoimen ja strukturoidun kysymyksen välimaastossa, koska siinä tarkennetaan kysymyksen kaksi aihetta kysymällä, kuinka tärkeänä varhaislapsuuden seksuaalikasvatusta pidetään asteikolla 1-10. Avoimessa kysymyksessä kysytän huoltajien näkemyksiä siitä, mitä seksuaalisuus on varhaislapsuudessa.

Kuvio 1. Seksuaalisuus osana lapsuutta (%).

Kuviossa 1. näkyy kuinka suurin osa vastaajista (81%, $n=278$) näkee seksuaalisuuden osana lapsuutta. Seuraavassa kysymyksessä, jonka tulos on koottu kuvioon 2., on tarkennettu tulokulmaa ja kysytty, että kuuluuko seksuaalikasvatus varhaislapsuuteen. Tässä kohtaa vastaajat ovat jakautuneet enemmän.

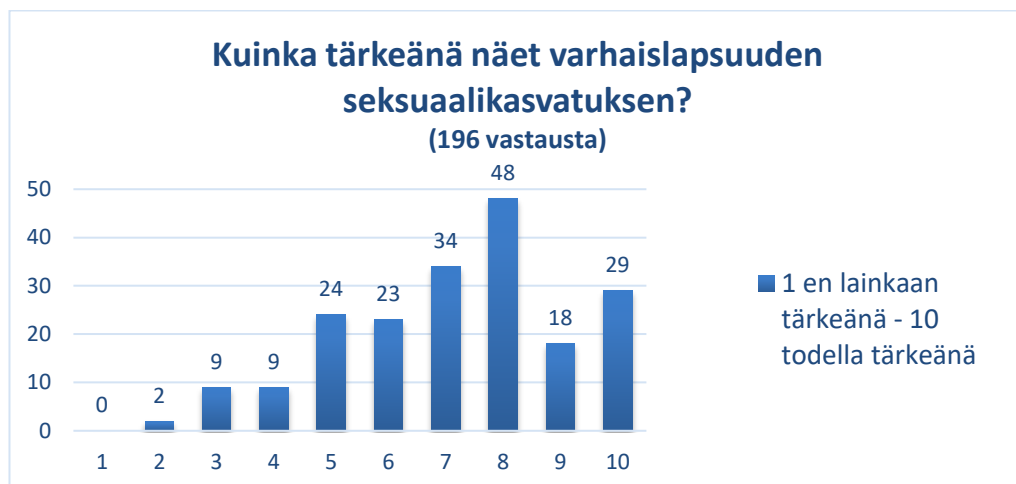
Kuvio 2. Seksuaalikasvatus osana varhaislapsuutta (%).

Kuviosta 2. käy ilmi, kuinka moni vastaajista näki seksuaalikasvatuksen osana varhaislapsuutta. Tässä vastaajien mielipide jakautui huomattavasti selkeämmin kuvioon 1. verrattuna, sillä vain vähän yli puolet eli 57%, ($n=196$) oli sitä mieltä, että seksuaalikasvatus kuuluu varhaislapsuuteen. Vastaavasti toinen puoli, 43%, ($n=149$) ei yhdistänyt seksuaalikasvatusta varhaislapsuuteen eli 0-2-vuotiaaseen lapseen.

Tulos voi osittain johtua siitä, että seksuaalikasvatus nähdään vahvempana käsitteenä kuin seksuaalisuus ja vastaajat ovat olettaneet sen vaativan joitakin sellaisia toimia, jotka

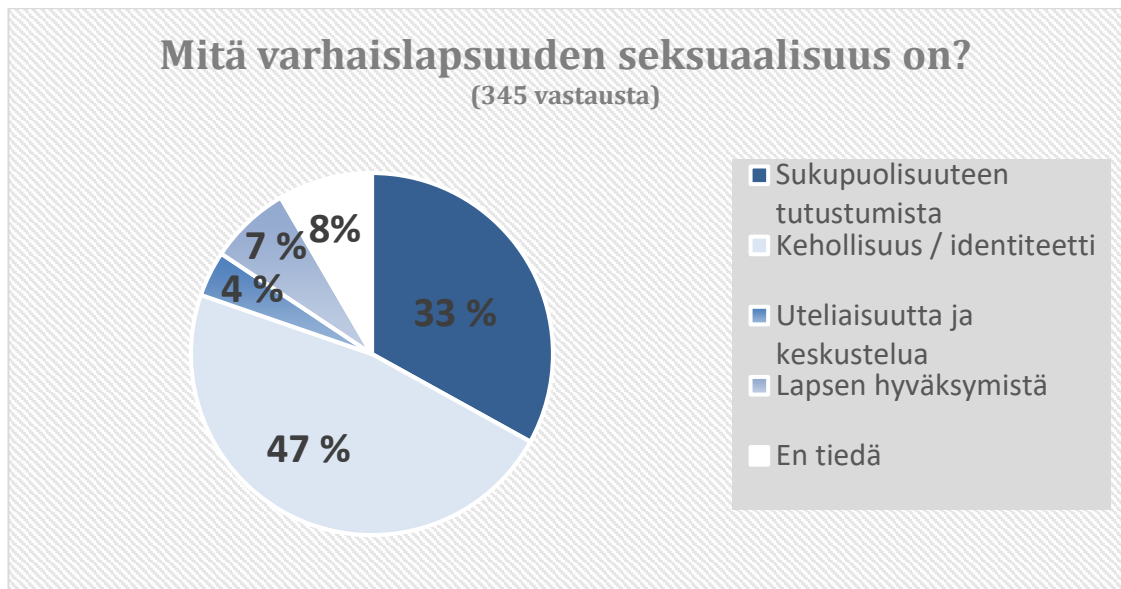
eivät varhaislapsuuteen kuulu. Tällaisia voivat olla esimerkiksi seksuaalineuvontaan liittyviä asioita, joita tulee luonnollisesti käsitellä vasta lapsen kasvaessa ja alkaessa ymmärtää asioita paremmin. Tässä kohtaa vastaaja ei todennäköisesti yhdistänyt seksuaalikasvatukseen arkisia asioita ja toimia lapsen kanssa, kuten hellyyttä, kosketusta sekä lapsen ihailua, ja on näin ollen vastaajat ovat jakaantuneet.

Myös Väestöliiton (2014) teettämässä tutkimuksessa ”*Pusuhippaa, lääkärileikkejä ja haikaravauvoja - tavallista arkea tai tarua lasten perheen arjesta*”, pilottitutkimus alle kouluikäisten lasten seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta kodeissa, kävi ilmi, että termi seksuaalikasvatus on hämmentävä ja kielteisyyttäkin herättävä. Lisäksi tutkimuksen mukaan seksuaalikasvatus miellettiin aikuisuuden asioiden opettelemisena, mitä se ei tietenkään lapsuudessa ole.

Kuvio 3. Seksuaalikasvatuksen tärkeys varhaislapsuudessa (Lkm, asteikko).

Kuvioon 3. on koottu vastaajien (n=196), joiden mielestä seksuaalikasvatus kuuluu varhaislapsuuteen, näkemykset seksuaalikasvatuksen tärkeydestä. Tästä otannasta puuttuvat siis ne vastaajat (n=149), jotka vastasivat, ettei seksuaalikasvatus kuulu varhaislapsuuteen. Yli puolet vastaajista, n=152, näki seksuaalikasvatuksen tärkeänä tai todella tärkeänä (asteikot 6-10) osana varhaislapsuutta. Loput (n=44) vastaajista eivät pitäneet sitä kovinkaan tärkeänä, kuten kuviosta 3. nähdään.

Kuvio 4. Varhaislapsuuden seksuaalisuus (%).

Kuten kuvio 4. näkyy, näkevät huoltajat varhaislapsuuden seksuaalisuuden eri tavoin. Tämä on ymmärrettävää, koska seksuaalisuuden käsitteen laajuudesta ei ehkä ole tietoa tai se mielletään helposti vain suppeaksi alueeksi, jolloin vastaajien vastaukset sisälsivät useimmiten vain yhteen kategoriaan sopivan asian.

Lähes puolet (kuvio 4.) vastaajista (47%, n=163) oli sitä mieltä, että varhaislapsuuden seksuaalisuus liittyy jotenkin lapsen kehollisuuteen ja identiteettiin. Toisin sanoen se nähdään siten, että lapsi tutustuu kehoonsa ja itseensä koskettelemalla tai vanhemman kosketuksesta nauttimalla ja sitä kautta omaa kehoaan tunnistamalla sekä tutustumalla itsenäisesti omiin kehonosiinsa. Se on siis lapsen luontaista toimintaa ja kiinnostusta omaan vartaloon ja siinä oleviin eri osiin.

”oman kropan tutkimista...”

”omaan kehoon tutustumista...”

”itsetunnon kehittymistä, ymmärrystä itsestä, ruumiinkuvan kehittymistä...”

”kehonymmärrys...”

”Tutustumista omaan itseän, omien ja muiden rajojen opettelua...”

”...omaan kehoon tutustuessa tulee myös ensimmäisiä tunteita siitä, mikä tuntuu hyvälle. Seksuaalisuuteen liittyy myös läheisyyden ja hellyyden kaipuuta...”

”...tietoisuutta kosketuksesta oman kehon avulla, kun vanhempi silittää...”

”...fyysinen läheisyys, kuten haliminen ja suukottelu vanhempien kanssa...millainen kosketus tuntuu minusta hyvältä. Tietenkään tämä ei ole seksuaalista sen varsinaisessa merkityksessä aikuisen näkökulmasta, mutta mielestäni luo pohjaa lapsen omalle kehonkuvalle...”

Kehollisuuden lisäksi kuvioista 4. näkyy kuinka 33%, (n=114) vastaajista näkee varhaislapsuuden seksuaalisuuden liittyvän jotenkin sukupuoleen ja siihen tutustumiseen eli siihen millaista on olla tyttö tai poika tai miten lapsi ymmärtää sukupuolisuuden eroja. Vastaukset, jotka on tähän kategoriaan koottu, sisälsivät usein painotuksen sukupuolisuuteen, eikä seksuaalisuuden koettu näin varhaisessa vaiheessa olevan muuta.

”...tytön ja pojan eroja”

”...kun lapsi ymmärtää mitä sukupuolta on ja mikä se toinen sukupuoli on, niin pohja seksuaalisuuden kehitykselle on luotu.”

”...sukupuoleen tutustumista sekä mielenkiintona oppia uutta myös vastakkaisesta sukupuolesta.”

”Tytöllä pimppi pojalla pippeli...”

Loput 19%, (n=68) kuvion 4. vastauksista jakautuivat melko tasaisesti lapsen uteliaisuuden ja keskustelun (4%, n=14), jolloin lapsen kuvattiin osoittavat luontaista uteliaisuutta kehoaan ja ympäristöönsä kohtaan ja sitä, että lapsen kysymyksiin vastataan, asioita nimeetään eikä uteliaisuudesta ja kyselyistä toruta lasta, vaan sitä pidetään luonnollisena osana lapsuutta:

”Uteliasta ihmettelyä...”

”Uteliaisuutta ja lapsen kysymyksiin vastaamista...”

”Lähinnä asioiden nimeämistä ja lapsen uteliaisuuden tyydyttämistä...”

”Kertomista oman kehon ainutlaatuisuudesta ja kunnioittamisesta...”

lapsen hyväksymisen sellaisena kuin hän on (7%, n=25), tämän kategorian vastauksissa korostui lapsen ihanuus ja oman itsen hyväksyminen, sekä se, että tiedostetaan oma oleminen ja keho ja luodaan pohjaa minäkuvan kehitykselle:

”Mielihyvän ja turvallisuuden kokemuksia, ”minä olen hyvä ja ihana”...”

”...itsen hyväksymistä, hyväksytyksi tulemistä...”

”oman kehon tiedostamista ja hyväksymistä, omien rajojen tunnistamisen opettelua...”

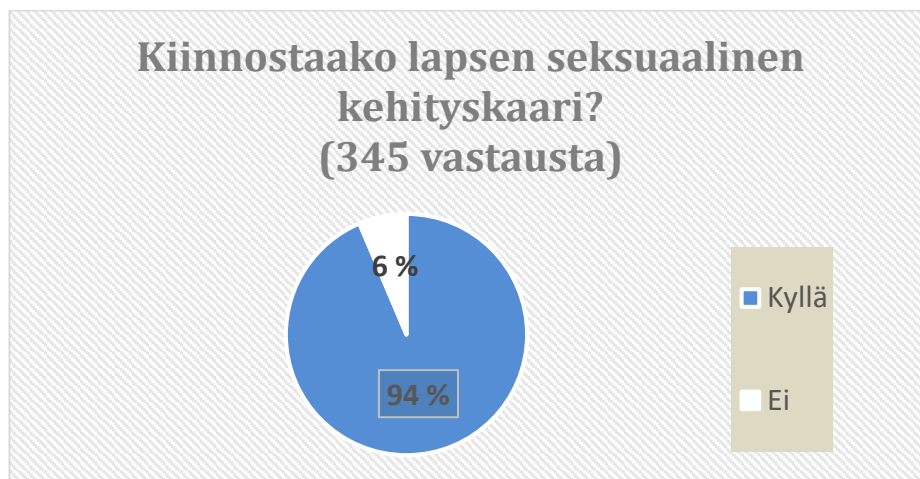
”...Hyvän itsetunnon ja terveen minäkuvan rakentuminen ja kehitys.”

”...omasta itsestään iloitsemista...”

sekä en tiedä (8%, n=29) –vastauksien kesken.

7.3 Lapsen kehitys

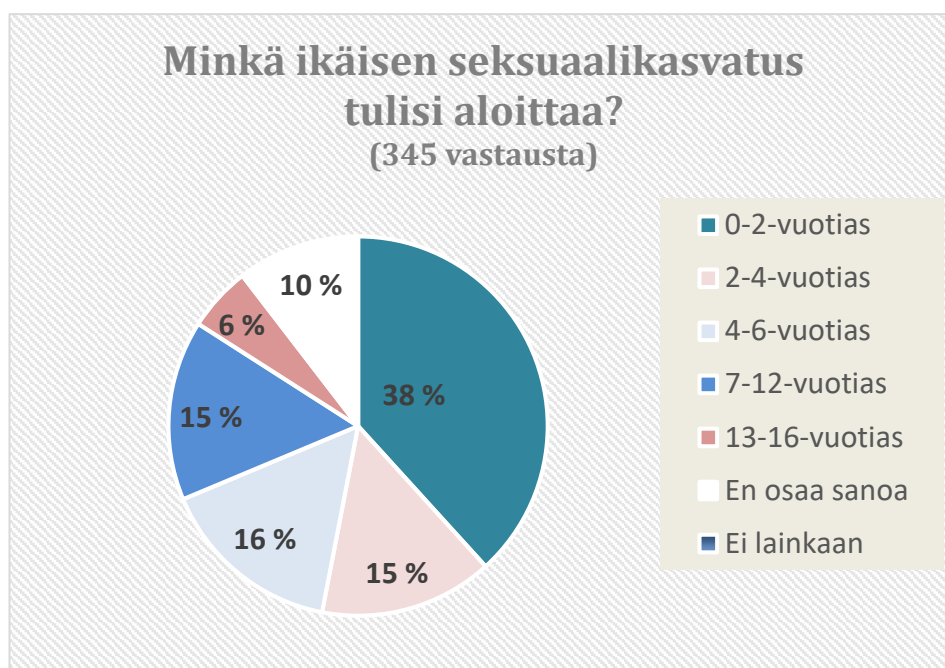
Lapsen kehitys –teeman alapuolella kyselylomakkeessamme (Liite 1) oli neljä kysymystä, joista kolme oli strukturoituja ja yksi avoin. Osuudessa kysyttiin huoltajan kiinnostuksesta lapsen seksuaalisuuteen sekä sitä, minkä ikäisenä seksuaalikasvatus tulisi aloittaa. Lisäksi olimme kiinnostuneita huoltajien näkemyksistä seksuaalikasvatuksen vaikuttavuudesta lapsen terveen minäkuvan kehitykseen. Viimeinen tämän osuuden kysymys, joka oli siis avoin, olikin tarkentava kysymys viimeksi mainittuun. Eli huoltajan tuli pohtia, millaisia vaikutuksia seksuaalikasvatuksella on terveen minäkuvan kehitykseen, mikäli vastasi edelliseen kysymykseen myönteisesti.

Kuvio 5. Seksuaalisen kehityskaaren kiinnostus (%).

Kuviosta viisi (kuvio 5.) näkee, että vastaajista lähes kaikkia (94%, n=323) kiinnosti lapsen seksuaalinen kehityskaari. Tästä voisi päätellä sen verran, että kyselyyn vastaaminen koettiin mielekkäänä ja kiinnostavana, koska aihealue tuntui kiinnostavalta, vaikkei siitä välttämättä kaikilla vastaajilla paljoakaan tietoa ollut. 6%, (n=22) vastaajista oli sillä kan-

nalla, ettei lapsen seksuaalinen kehityskaari kiinnosta itseä. Voi myös olla, että nämä vastaajat ovat olleet sitä mieltä, ettei seksuaalisuus tai sen kasvun tukeminen kuulu lapsuuteen tai tässä tapauksessa varhaislapsuuteen.

Kuvio 6. Seksuaalikasvatuksen aloitusikä (%).

Kuviosta kuusi (kuvio 6.) näkee huoltajien näkemyksiä siitä, missä iässä seksuaalikasvatus tulisi aloittaa. Vastaukset jakautuvat melko tasaisesti. Varhaislapsuuteen eli 0-2-vuotiaaseen lapsen aloitusiän yhdisti 38%, (n=132) vastaajista. Tämä voi osittain johtua siitä, että kyselymme teemat oli suurimmaksi osaksi suunnattu varhaislapsuuteen, jolloin ei voi olla täysin varma onko vastaaja todellisuudessa sitä mieltä, että seksuaalikasvatus tulisi aloittaa jo tuolloin vai onko vastaaja vastannut, kuten olettaa tutkijoiden haluavan vastauksen.

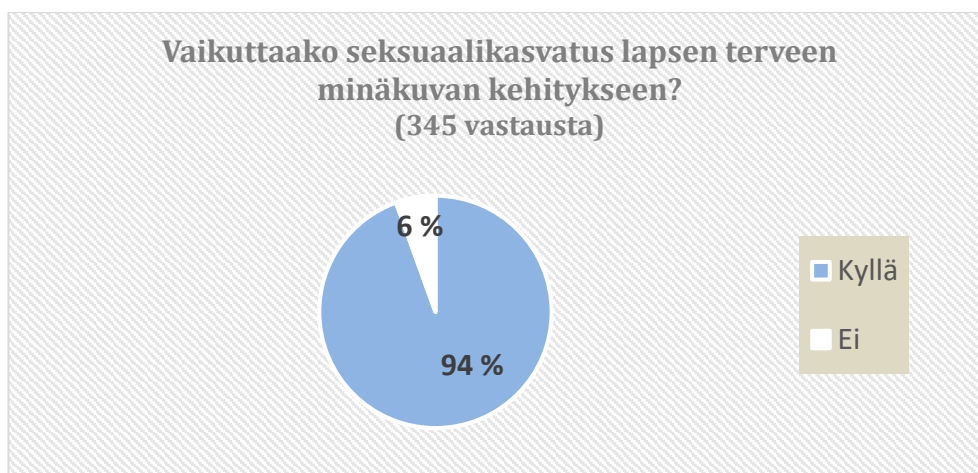
Ikäkaudet 2-4-vuotias (15%), 4-6-vuotias (16%), 7-12-vuotias (15%) jakautuvat vastaajien kesken tasaisesti (kuvio 6.). Vastaajista 6%, (n=19) sijoitti seksuaalikasvatuksen aloituksen vasta teini-ikään eli 13-16-vuotiaan kohdalle. Nämä vastaajat todennäköisesti olivat myös sitä mieltä, että seksuaalisuudella ja lapsuudella ei ole mitään tekemistä keskenään. 10%, (n=36) vastaajista ei osannut sanoa milloin se tulee aloittaa. Kukaan vastaajista ei vastannut, ettei seksuaalikasvatusta tulisi aloittaa ollenkaan.

Koposen (2005) pro gradu -tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin 6.-luokkalaisten ja heidän vanhempiansa näkemyksiä ja kokemuksia seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta,

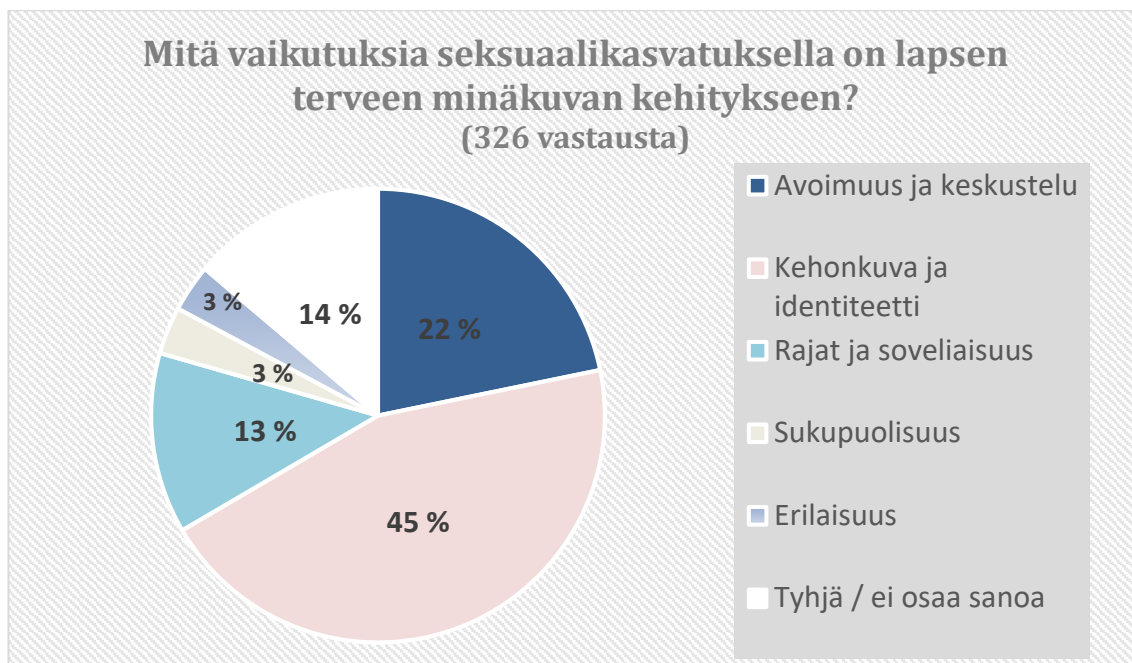
vanhemmat eivät tulosten perusteella ymmärtäneet, että seksuaalisuuden perusta luodaan jo lapsuudessa ja, että heillä on merkittävä rooli sen muotoutumisessa. Toisaalta kyselyn suuntaamisen vuoksi, vanhemmat eivät ehkä ajatelleet käsitettä laajasti, vaan, että kouluikä 6-7-vuotiaasta ylöspäin on sopiva ikä aloittaa seksuaalikasvatus. Väestöliiton (2014) tutkimuksesta selviää, että vanhemmista suurin osa piti kouluiässä alkavaa seksuaalikasvatusta liian myöhäisenä aloitusajankohtana.

Meidän kyselymme taas oli jo suunnattu pienten lasten huoltajille, joten sekin kertoo, kuten on jo edellä mainittu, ehkä selkeästi tutkijoiden mielipiteen siitä, milloin seksuaalikasvatus tulisi aloittaa ja johdattaa vastaajan vastaamaan toivotulla tavalla. Toisaalta tulosten melko laajastakin hajonnasta voi tulkita myös sen, että vastaajat ovat vastanneet suurimmaksi osaksi oman mielipiteensä mukaan.

Kuvio 7. Seksuaalikasvatuksen merkitys minäkuvaan (%).

Seitsemännestä kuviosta (kuvio 7.) selviää, että vastaajista lähes kaikki, eli 94%, (n=326) näkivät seksuaalikasvatuksella olevan vaikutuksia lapsen minäkuvaan ja sen terveeseen kehitykseen. Loput 6%, (n=19) eivät kokeneet sen vaikuttavan. Tuloksen jakauma on täysin sama, kuin kuviossa viisi osoitettu tulos, jossa kysyttiin kiinnostaako lapsen seksuaalinen kehityskaari. Tässäkin kohtaa voisi pitää mahdollisuutena, sitä, ettei seksuaalikasvatusta nähdä osana lapsuutta tai se koetaan kielteiseksi tai vaikeaksi aiheeksi. Toisaalta tulokseen vaikuttaa myös se, ettei meillä ollut kolmatta vaihtoehtoa eli en osaa sanoa-ruutua valittavana, jolloin on vaikea sanoa kuinka suuri osa tuosta 6% kuului siihen ryhmään, ettei osaa sanoa tietämisen sijaan.

Kuvio 8. Seksuaalikasvatuksen vaikutukset lapsen terveen minäkuvan kehitykseen (%).

Kuviossa 8. on eriteltyä niiden huoltajien näkemyksiä, jotka kokivat, että seksuaalikasvatus vaikuttaa lapsen terveen minäkuvan kehitykseen, $N=326$. Vastaukset ovat niiltä, jotka vastasivat edelliseen (kuvio 7.) kysymykseen ”kyllä”. Näin ollen kokonaisotannasta puuttuu 6%:n, ($n=19$) näkemykset, jotka eivät nähneet lainkaan seksuaalikasvatuksella olevan vaikutuksia lapsen terveen minäkuvan kehitykseen.

Lähes puolet, eli 45%, ($n=146$) kokivat lapsuudessa annetulla seksuaalikasvatuksella olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen kehonkuvaan ja identiteettiin (kuvio 8.). Vastauksista ilmeni, että seksuaalikasvatus vaikuttaa terveeseen minäkuvaan vastaajien mielestä siten, että keho nähdään positiivisessa valossa, omasta itsestä iloitaan eikä itseä tai itseen liittyviä asioita koeta hävettävänä.

”...oma positiivinen kehonkuva ja ilo ja onni omasta kehosta ja kehoillisuudesta.”

”Tervettä minäkuva ei voi olla, jos lapsi kokee itsensä tai osan itsestään olevan hävettävää.”

”...Median vaikutus on nykyään niin suurta, että tähän asiaan pitää jo varhain saada vahvuus, itsetuntemus.”

Vastaajista 22%, ($n=71$) oli sitä mieltä, että hyvä ja ikätasoinen seksuaalikasvatus opettaa lasta hyväksymään itsensä sellaisena kuin on ja arvostamaan omaa kehoa ja, että sen tulisi

olla luonnollinen osa muuta kasvatusta ja lapsuutta, eikä sitä tule irrottaa tästä kokonaisuudesta. Nämä vastaukset on koottu kategorian avoimuus ja keskustelu alle kuviossa 8.

”...Seksuaalisuus kehittyy lapsen mukana. Jos tämä puuttuu, uskon että sillä voi olla vaikutuksia itsensä hyväksymisessä myöhemmin.”

”...kaikesta kuuluu keskustella lapsen kanssa lapsen ikään soveltuvalla tavalla.”

”Ikätasoinen tieto ei tässä tapauksessa lisää tuskaa, vaan mahdollistaa itsensä ja muiden ymmärtämisen...”

13%, (n=42) vastaajista (kuvio 8.) näki, että lapsuudessa annetulla seksuaalikasvatuksella olisi vaikutuksia siihen, että lapsi oppii asettamaan rajat oman kehonsa suhteen sekä määrittämään kuka saa koskea, milloin ja miten. Vastaajat kokivat myös, että lapsen itsemääräämisoikeudella omaan kehoonsa olisi vaikutuksia myös itsensä arvokkaaksi ja tärkeäksi kokemisen kannalta.

”...Lapsi on oman kehon kantaja, eikä muilla ole siihen oikeutta koskea...”

”...mitä on soveliasta milloinkin tehdä, milloin ollaan alasti, milloin ei...Tällaisen kasvatuksen avulla lapsi oppii kehon ja seksuaalisuuteen liittyvät rajat.”

”...Lapsi tuntee omat rajansa, kuka saa koskea ja kuka ei ja millä tavalla.”

Seksuaalikasvatuksella nähtiin olevan vaikutuksia sukupuolisuuteen liittyvissä asioissa. Vastaajista 3%, (n=11) koki, että hyvin annetulla seksuaalikasvatuksella pystyttäisiin tarjoamaan lapselle tietoa sekä sen kautta ymmärrystä sukupuolieroihin ja yleisesti sukupuolisuuteen liittyen (kuvio 8.).

”Seksuaalikasvatus varmasti avaa lapsen mieltä vaivaavia kysymyksiä, miksi minulla on pippeli ja tuolla toisella ei.”

”...jo kaksivuotiaalle voi opettaa, etteivät sukupuolen rajat ole niin mustavalkoiset...”

”...Lapsi oppii oman sukupuolensa toimintatavan ja sen, miten eroaa toisesta sukupuolesta...”

”Lapsi oppii tuntemaan itsensä ja ymmärtää että on olemassa tyttöjä ja poikia...”

”Lapsi tietää luonnollisesti mikä ero sukupuolilla...”

Vastaajista 3%, (n=11) oli sitä mieltä, että lapselle annetulla seksuaalikasvatuksella olisi vaikutuksia lapsen tapaan suhtautua erilaisuuteen sekä jokaisen ainutlaatuisuuteen ja tämän seurauksena ne tukisivat terveen minäkuvan kehitystä (kuvio 8.).

”...lapsi jo pienenä ymmärtäisi että kaikki ovat yksilöitä ja erilaisuus on rikkaus.”

”...ymmärtämiseen että olemme erilaisia kaikki, mutta saman arvoisia.”

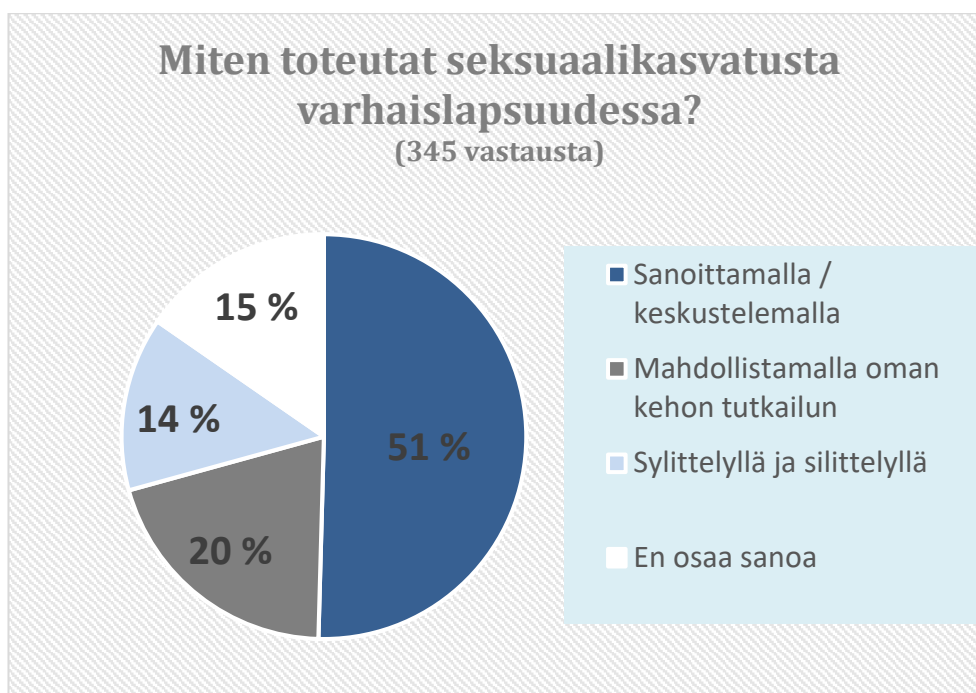
”Kaikilla meistä on oikeus tulla hyväksytyksi sellaisina kuin olemme, oppia oikeutemme pienestä pitäen...”

”Ajatus siitä, että ihmiset ovat erilaisia ja kaikki ovat yhtä täydellisiä...”

Vastaajista 14%, (n=45) olivat jättäneet vastaamatta (kuvio 8.), vaikka olivat vastanneetkin edelliseen kysymykseen myönteisesti tai eivät osanneet sanoa millaisia vaikutuksia seksuaalikasvatuksella voisi olla.

7.4 Kasvattajana toimiminen

Viimeinen tema kyselyssämme oli kasvattajana toimiminen (Liite 1). Keräsimme teeman alle aikuiseen eli huoltajaan itseensä liittyvät kysymykset. Olimme kiinnostuneita siitä, kokeeko huoltaja omalla taustallaan olevan vaikutusta lapsen seksuaaliseen kehitykseen, eli siitä, miten huoltajan omat suhtautumiset asioihin vaikuttavat huoltajan ulosantiin sekä arvoihin ja asenteisiin, sekä siitä, kenelle huoltaja kokee seksuaalikasvatuksen kuuluvan. Ensimmäinen teeman alainen kysymys oli strukturoitu ja toinen puolistrukturoitu, jossa vastaaja pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon eri vastausvaihtoehdoista. Lisäksi viimeisenä oli vielä avoin kysymys, jossa selvitettiin sitä, miten huoltajat toteuttavat seksuaalikasvatusta rajattuna varhaislapsuuteen.

Kuvio 9. Seksuaalikasvatuksen toteutus (%).

Kuviosta 9. selviää miten huoltajat toteuttavat seksuaalikasvatusta. Puolet vastaajista eli (51%, n=174) toteutti seksuaalikasvatusta lapselleen sanojen ja keskustelun kautta. Siitä ei siis tehty mitään numeroa, vaan arjessa kohdattiin tähän liittyvät asiat luonnollisella tavalla. Vastaajat kuvasivat, että lapselle kerrotaan asioista ikään sopivalla tasolla. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että lapselle vastataan tämän kysyessä. Näiden lisäksi osa vastaajista painotti tässä kohtaa avoimuutta ja rehellisyyttä:

”Seksuaalisuuteen liittyviä asioita ei salailta...”

”Vastaan rehellisesti...selitän jos joku asia kummastuttaa.”

”...lähinnä kerrottu ruumiinosien nimiä...”

”Arjen keskustelut...”

”Kerron asioista ikään nähden sopivalla tasolla ja vastaan kun asia tulee puheeksi...”

”Lapsen ikätasoisesti...avoimesti ja sen verran kuin lapsi kyselee...”

”Vastaan...kysymyksiin (ikätasoisesti...)”

Myös Bildjuschkin & Ruuhilahti (2016) kannustavat vastaamaan lapsen kysymyksiin rehellisesti, mutta vain siihen osaan mitä lapsi kysyy, jottei mennä asioiden edelle ja anneta lapsen ikätasoon sopimatonta informaatiota. Aikuisen tehtävä on antaa asioille merkitys ja sanat, jotta lapsi voi niitä käsitellä. Ingman-Friberg ja Cacciatore (2016, 84-85) pitävät

tärkeänä myös ikätasoisuutta ja oikea-aikaisuutta, jolla he tarkoittavat sitä, että lapsen tulee antaa olla lapsi ja hänen kehitysvaihettaan pitää arvostaa kaikessa kasvatuksessa. Samoin Järvisen (2010, 21) opinnäytetyön tulokset kertovat, että vanhemmat kokivat suoraan ja oikeilla sanoilla puhumisen hyvänä sekä vastauksista kävi ilmi, ettei asiaa tarvitse hävetä. Virsiheimon ja Linnan (2010, 38) opinnäytetyön kyselytutkimuksen tuloksista käy ilmi, että 8% huoltajista oli kiinnostunut erilaisten seksuaalisuuteen liittyvien asioiden kertomisesta lapselle.

Seuraavaksi suurin osuus eli 20%, (n=70) vastaajista (kuvio 9.) kertoi toteuttavansa seksuaalikasvatusta mahdollistamalla lapsen oman kehon tutkimisen ja ihmettelyn. Vastauksista näkyi myös suurelta osin se, että kehoon tutustua, tutustutaan myös omaan ja muiden sukupuoleen esimerkiksi pesutilanteissa ja, että uteliaisuus sallitaan lapelle. Tähän liittyi myös rajojen opettelu, eli mikä on omaa ja mihin muut eivät saa ilman lupaa koskea.

"Meillä tutustutaan omaan ja vanhempien kehoon..."

"...ohjaan, että itseensä saa tutustua itsekseen..."

"...annan lapsen ihmetellä ja tutkia...omaa kehoaan..."

"Lapsi saa...tutustua omaan kehoonsa..."

"...saa halutessaan tutkia omia sukuelimiään ilman kieltoja tai toruja..."

"Antaa lapsen olla utelias, ei häpäise..."

Eniten iloa tutkijoille tuotti ne 14%, (n=48) jotka vastasivat seksuaalikasvatuksen olevan sylittelyä ja silittelyä, eli läheisyyttä ja lämpöä ja yhteisiä hetkiä lapsen kanssa (kuvio 9.):

"...annan läheisyyttä, kosketusta ja hellyyttä..."

"...erityisesti panostaa lapsen hellimiseen ja sitä kautta...osoittaa miten tärkeä ja rakas hän on."

"...Hellyyden osoituksia, haleilla, suukoilla ja läheisyydessä."

"Thailen, hellin ja rakastan lastani..."

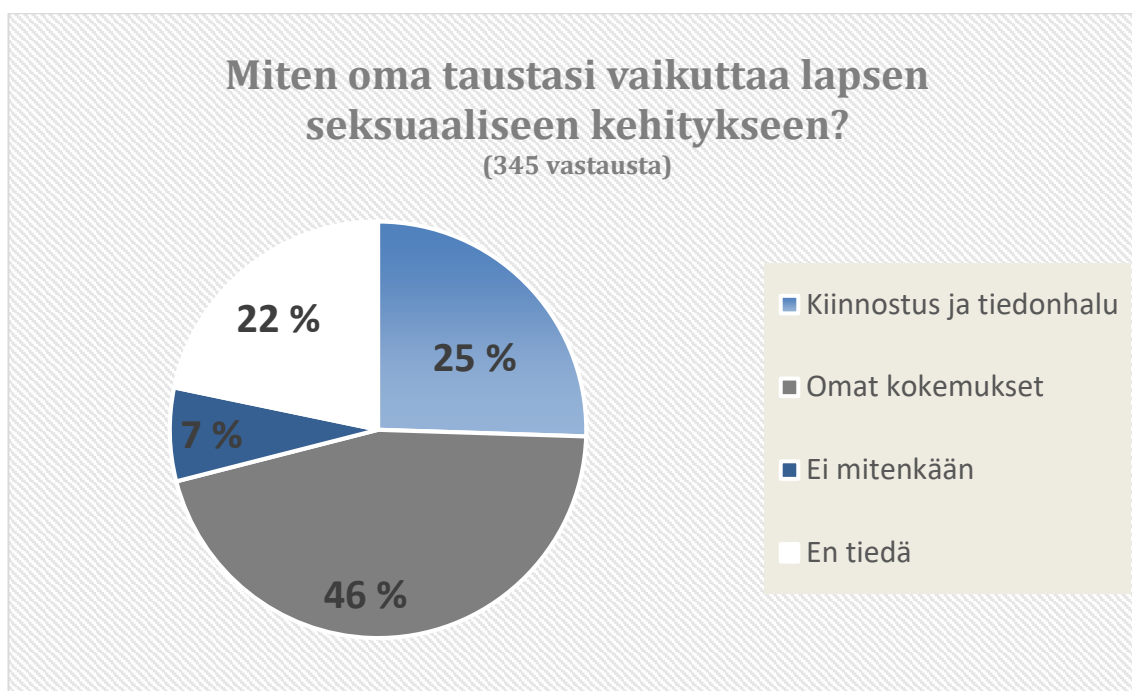
"Hoitamalla hellästi ja hyvin...halaamalla, koskettamalla kunnioittavasti, rakastavasti, pitämällä sylissä..."

Nämä vastaajat siis näkivät seksuaalisuuden olevan luonnollinen osa pienen lapsen arkea ja toivat esiin sen, että seksuaalisuus ei ole sanana sen kummallisempi kuin moni muukaan asia lapsen kasvussa. Vastaajat pääsivät sanoillaan siihen ytimeen, jota työllämme haetaan.

Loput, eli 15%, (n=53) vastaajista (kuvio 9.) eivät osanneet kertoa, miten seksuaalikasvatusta varhaislapsuudessa lapsensa kohdalla toteuttaa tai on toteuttanut. Tässä tilanteessa on todennäköisintä, että sanan seksuaalikasvatus ja varhaislapsuus terminologia on ollut vaikeaa yhdistää eikä näin ollen ole osattu ajatella, mitä lapsen seksuaalinen tukeminen todellisuudessa on, vaikka sitä itse kasvattajana todennäköisesti arjessaan monin tavoin toteuttaakin.

Väestöliiton (2014) tutkimuksessa käy ilmi sama problematiikka sanan seksuaalikasvatus kohdalla, sillä sana herätti suoraan ajatuksen seksistä ja siten ahdistusta ja torjuntaa. Ingmann-Friberg'n ja Cacciatoren (2016, 83.) mukaan yksi mahdollisuus lapsen seksuaalikasvatuksen edistämiseen olisi muokata sanastoa lapsenomaisemmaksi ihan kuten sanoista penis ja emätin käytetään lasten kohdalla useimmiten sanoja pippeli ja pimppi.

Kodin seksuaalikasvatushan alkaa jo vauvaiässä, jolloin lasta autetaan ja tuetaan kasvaamaan seksuaalisesti ehjäksi ihmiseksi. Vanhempien velvollisuus lapsen seksuaalisessa kehityksessä on opettaa lapselle, miten lapsi voi itse ottaa vastuuta kehostaan sekä huolehtia sen hyvinvoinnista ja puhtaudesta. Kodin tehtävänä on tarjota lapselle positiiviselle sukupuoliroolille malli. Vanhempien tuleekin kohdella ja arvostaa kaikkia perheenjäseniä yhtä paljon antaakseen käytöksellään mallin lapselle. (Hermanson 2007, 92-93.)

Kuvio 10. Oman taustan vaikutukset lapsen seksuaaliseen kehitykseen (%).

Kuviosta 10. käy ilmi, miten huoltajat näkivät omalla taustallaan olevan vaikutusta lapsen seksuaaliseen kehitykseen. Kysymys koettiin kyselymme haasteellisimmaksi ja hankalimmin ymmärrettäväksi. Osa vastaajista olikin kommentoinut, ettei ymmärrä kysymystä. Vastaajista lähes kolmasosa kuuluu ryhmään, joka vastasi, ettei tiedä (22%) vaikutuksista tai ei mitenkään (7%), todennäköisesti osittain myös siitä syystä, ettei kysymystä ja sen asettelua ei ole ymmärretty oikein.

Ne, jotka ymmärsivät mitä kysymyksellä haettiin, vastasivat hyvin ja pohtivasti. Lähes puolet näistä eli 46%, (n=157) (kuvio 10.) pystyi sijoittamaan kategoriaan omat kokemukset, jolloin vastaus sisälsi jollain tasolla ymmärryksen siitä, että sillä on vaikutusta. Varsinkin silloin se koettiin vaikuttavana tekijänä, jos omat kokemukset lapsuudesta tai nuoruudesta eivät olleet kovin positiivisia seksuaalikasvatuksen näkökulmasta tai sitä ei ollut juuri saatu. Haluttiin toimia paremmin omien lasten kohdalla ja tuoda avoimuutta tilanteisiin, joissa lapsi on utelias ja kiinnostunut. Vastaajat pohtivat myös sitä, että oma kehonkuva ja suhtautuminen seksuaalisiin asioihin välittyy lapselle. Joukossa oli myös vastaajia, jotka olivat saaneet hyvän pohjan omalle seksuaalisuudelleen kotona ja halusivat toimia oman lapsensa kohdalla samoin. Kontulan (2015, 116) mukaan oman seksuaalisuuden tiedostaminen ja ilmaiseminen voi saada aikaan positiivisen tunteen siitä, että oma minä, on merkityksellinen ja tämä heijastuu muihin.

Tähän kategoriaan (kuvio 10.) yhdistettiin myös ne vastaajat, jotka kokivat, että taustalla on vaikutusta ja saatu kasvatustapa omasta lapsuudesta kantaa edelleen ja aihe koetaan haastavaksi vielä aikuisenakin, jolloin se heijastuu myös omaan kasvatukseen. Joissakin vastauksissa pohdittiin sitä, että itsellä olisi kasvun paikka asian suhteen ja pitäisi ehkä muuttaa omaa suhtautumista avoimemmaksi. Vilponen (2015, 131) kuvaa, että vanhemman oma vastustus seksuaalisuutta kohtaan voi johtua siitä, ettei tietoa ole tarpeeksi tai se on virheellistä tai siitä, että he pelkäävät tiedon olevan ristiriidassa perheen tarjoaman kasvatuksen kanssa. Havukaisen ja Pilvikankaan (2009) opinnäytetyön tutkimustuloksista nousi esiin, että ne vanhemmat, jotka eivät olleet keskustelleet lapsensa kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista lainkaan, eivät myöskään olleet keskustelleet näistä asioista omien vanhempiensa kanssa.

”...Olen saanut aika suppean seksuaalisuusvalistuksen äidiltäni, joten oman tyttärentyttäni kohdalla aion olla avoin...”

”...Tahdon toimia päinvastoin, eli avoimemmin, kuin omassa lapsuudessani on toimittu.”

”...Omien lasteni kanssa pyrin kertomaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista mahdollisimman neutraalisti, tuomitsematta ja avoimesti...toivon, ettei lasteni tarvitse koskaan hävetä seksuaalisuuttaan...”

”Vaikuttaa paljon. Omat kokemukseni ovat muokanneet seksuaalisuuttani lapsuudesta asti...Häpeällä tai piilottamisella on valitettavan iso rooli.”

”...oli tabu, josta ei puhuttu. Teen nyt oman lapseni kohdalla päinvastoin ja olen avoin.”

”...olleet aina vaikeita ja olen kokenut niistä häpeää. Toivoisin, että osaisin kasvattaa omaa lastani niin, että hän saa kokea seksuaalisuuden luonnollisena osana ihmisenä olemista.”

Vastaajista 25%, (n=88) kuvion 10. mukaan ilmaisi, että oma kiinnostus ja tiedonhalu ovat vaikuttavia tekijöitä, kun mietitään oman taustan vaikutusta seksuaalikasvatukseen. Tähän kategoriaan yhdistettiin ne vastaukset, joissa korostui selkeästi linjaus siihen, että ollaan kiinnostuneita aiheesta ja halutaan etsiä tietoa sekä oppia aiheesta lisää. Ei niinkään pohdittu oman taustan vaikutustekijöitä sen syvällisemmin.

”...olen sensitiivinen, olen kiinnostunut kokonaisvaltaisesti lasta tukevasta kasvatuksesta ja etsin tietoa kasvatuksen tueksi.”

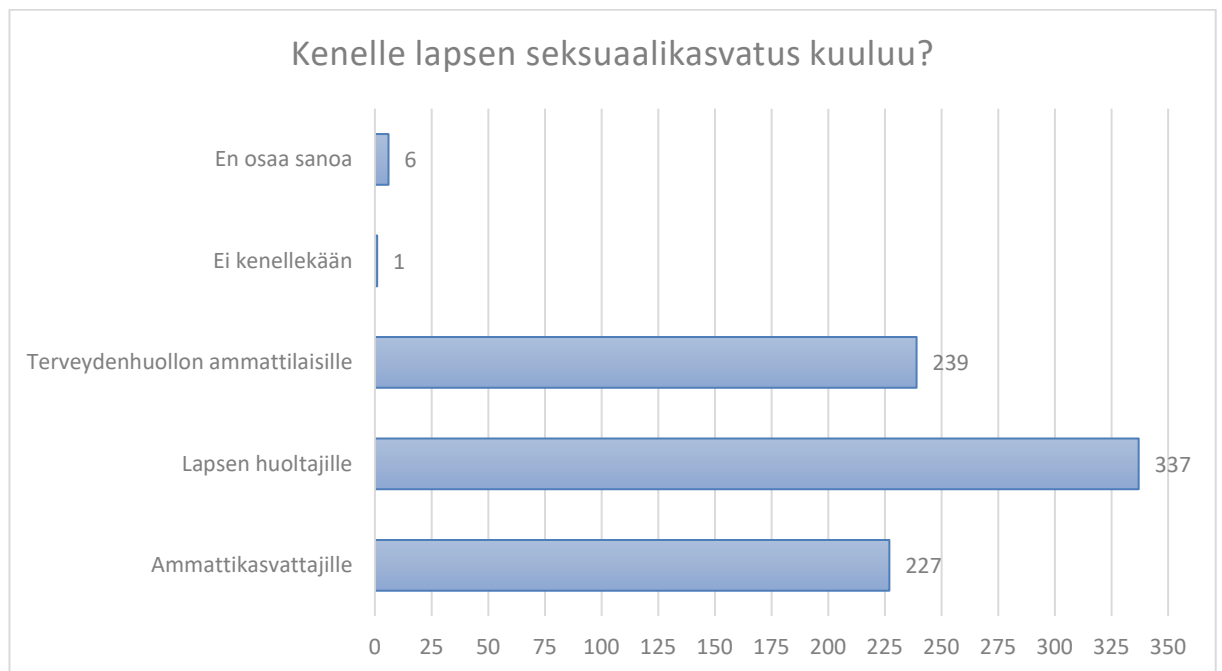
”Olen opiskellut seksuaalikasvatusta ja olen kiinnostunut yrittämään parhaani ja ottamaan selvää asioista...”

”...Elämänkaarikehityksestä kiinnostuneena tiedostan kehitysvaiheet ja haluan tukea niitä.”

”Itse suhtaudun seksuaalisuuteen avoimesti ja mielenkiinnolla...”

”Olen kiinnostunut lapsen kehityksestä...”

Bildjuschkin & Ruuhilahti (2016) kuvaavat, että huoltajan käyttämät sanat sekä tilanteisiin reagoiminen kuvaavat paljon piilossa kulkevia asenteita sekä arvoja. Heidän mukaansa vanhemman on hyvä miettiä, mitä seksuaalisuus hänelle itselleen tarkoittaa. Seksuaalisilla häiriöillä lapsuudessa on merkittävät vaikutuksen lapsen tulevaisuuteen ja onkin huomionarvoista, kuinka seksuaalisuus kohdataan lapsuudessa. Se millainen aikuinen lapsesta tulevaisuudessa kasvaa juontaa osaltaan juurensa edellä mainitusta. Samalla Bildjuschkin ja Ruuhilahti pohtivat, että eikö jokainen aikuinen haluaisi, että lapsen on aikuisenakin hyvä olla, myös seksuaalisesti.

Kuvio 11. Lapsen seksuaalikasvattajat (Lkm).

Kuviosta 11. nähdään, kuinka seksuaalikasvatuksen vastuu jakautuu vastaajien mielestä huoltajien, ammattikasvattajien ja terveydenhuollon välillä. Vastaukseen oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Eniten seksuaalikasvatus nähtiin kuuluvaksi lasten huoltajille, $n=337$. Sen jälkeen melko tasoissa olivat terveydenhuollon ammattilaiset ($n=239$) sekä ammattikasvattajat ($n=227$). Lukemia katsoessa ammattiryhmien sekä huoltajien välillä

olevasta pienestä erosta voisi päätellä, että kasvatuskumppanuus on tänä päivänä merkittävässä osassa lasten kasvatusta ja se koetaan myös tärkeäksi tueksi omassa kasvatustehävässä. Toisaalta voidaan myös pohtia, että onko seksuaalikasvatus sellainen aihe, jonka vastuu halutaan jakamisen sijasta sysätä muille kuin itselle. Kuusi vastaajista ei osannut sanoa kenelle seksuaalikasvatus kuuluu ja vain yksi vastaajista näki, ettei seksuaalikasvatus kuulu kenellekään.

Havukaisen ja Pilkkakankaan (2009, 29) tutkimuksen tulokset kertovat, että lähes kaikki (93%) tutkimukseen osallistuneet vanhemmat pitivät kodin antamaa seksuaalikasvatusta tärkeänä. Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, etteikö kodin antama seksuaalikasvatus olisi tärkeää. Väestöliiton (2014) tutkimuksen mukaan seksuaalikasvatus katsotaan kuuluvaksi ennemmin kodin kuin päiväkodin vastuuseen.

8 POHDINTA

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa tulee noudattaa hyvän tieteellisen käytännön mukaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (TENK, 2012.) Työmme teoriapohjan luotettavuutta lisää huolellisesti laaditut lähdeviitteet sekä täsmällinen lähdeluettelo. Tulosten luotettavuutta voi kritisoida, sillä aineiston analyysia emme ole kumpikaan ennen näin laajassa mittakaavassa suorittaneet. Kävimme kuitenkin keräämämme aineiston läpi, kuten parhaaksi koimme. Kyselylomaketta pyörittelimme monta päivää edestakaisin ja testasimme sitä muutamalla ihmisellä ennen kuin olimme siihen tyytyväisiä.

Tieteellisessä tutkimuksessa kyselyn suunnittelua ja laadintaa ohjaa teoreettinen viitekehys, minkä avulla tutkimustulokset tulevat sekä tulkittaviksi että liitettäväksi aiemman tutkitun tiedon piriin. Ymmärtääkseen, mitä haluaa kysyä ja miksi, tulee tutkijan tehdä taustatyönsä huolella. (Ronkainen ym. 2008, 31-33.) Tutkimuksen sisäistä validiteettia eli mittaavatko tutkimuskysymykset sitä, mitä on haluttukin mitata, on pyritty lisäämällä tutkimukseen kyselyn teemojen mukainen teoreettinen viitekehys.

Luotettavuutta arvioitaessa merkittävässä roolissa on myös raportti. Tutkimuksesta ja sen prosessista tulisi olla luettavissa riittävän yksityiskohtaista tietoa ja näin ollen myös tutkimustuloksia olisi helpompi arvioida. Raportin tulisi antaa mahdollisimman selkeä käsite lukijalleen tutkitusta aiheesta ja tutkimusprosessin etenemisestä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.)

Kyselytutkimuksessa ei voi tietää vastataanko kysymyksiin rehellisesti. Voi olla vaarana, että vastaajien omiin kokemuksiin pohjautuva tieto ei kuvaa todellisuutta, vaan vastaaja onkin vastannut niin kuin on kuvitellut, miten haluttaisiin asioiden olevan eikä niin kuin ne todellisuudessa ovat tai päinvastoin. Toki meidän kohdalla rehellisyyttä lisäsi se, että kysely oli suunnattu tietyille ryhmille, joissa on kiinnostusta lasten kasvatukseen liittyviin asioihin. Samalla myös kyselyyn ovat todennäköisesti vastanneet juuri ne, jotka kokevat aiheen kiinnostavaksi. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja siihen pääsi esitelytekstin alapuolelta linkkiä painamalla. Kyselyyn vastatakseen ei myöskään tarvinnut

kirjautua sisään mihinkään palvelimeen. Näin ollen emme pysty tietämään kuka on vastannut mitään, emmekä pysty jäljittämään vastauksen kirjoittajia vaan he ovat täysin anonyymejä. Tämä saattaa olla sellainen tekijä, joka edesauttaa rehellisen vastauksen antamista.

Aikataulullisesti voimme itse kirjallisuuden kannalta siinä, että työemme valmistuminen venyi keväälle 2017. Meillä oli aikaa tutustua aiheeseen syvällisesti ja lukea paljon lähdemateriaalia ennen varsinaisen teoreettisen viitekehyksen kokoamista. Näin lisäsimme työemme kyselyä ja aineiston analyysivaihetta varten tarpeellista tietoa ja ymmärrystä itsellemme aiheesta. Vaikka tuntuu, että työ on ottanut liian suuren ajan valmistuakseen, ei se kuitenkaan lopulta ole vienyt ajallisesti sen enempää kuin muutkaan työt, sillä varsinaisen työstämisen vaihe on kestänyt vuoden 2017 kevään.

8.2 Tulosten tarkastelu

Vastaajistamme 43% oli sitä mieltä, ettei seksuaalikasvatus kuulu varhaislapsuuteen. Tulosten perusteella teimme johtopäätöksen, että huoltajilla ei ole täysin tiedossa, mitä käsitteet seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus pitävät sisällään. Lisäksi muutamat kommentit sekä muutamat vastaukset pitivät sisällään palautteen, että käsitteitä kannattaisi avata, koska kyseessä on näin pienet lapset. Meille päätös käsitteiden avaamattomuudesta oli tietoinen, koska halusimme aitoja kokemuksia ja ajatuksia aiheesta. Emme halunneet johdatella kysyjää liikaa, antamalla teoretietoa. Tiedostamme kuitenkin sen, että vastaukset olisivat olleet täysin erilaisia, jos olisimme käsitteet avanneet. Tuskin monikaan olisi ajatellut silloin, että seksuaalisuuden ja lapsuuden yhdistäminen samaan lauseeseen on sairasta tai ettei halittele, silittele ja suukottele lastaan.

Saimme tutkimuksessamme samansuuntaisia tuloksia kuin Väestöliiton 2014 teettämässä tutkimuksessa tuli ilmi. Tutkimus on kuitenkin melko tuore, joten vertailu ei ainakaan mielipiteiden ja kokemusten muuttumisen saralla ole mahdollista, sillä muutamassa vuodessa tuskin näin isoja asennemuutoksia ihmisissä tapahtuu. Tämäkin on varmasti osittain syy siihen, että tuloksemme ovat samansuuntaisia.

Lisäksi huoltajan taustaan liittyvä kysymys koettiin vaikeana, joten jos kysymystä olisi muokannut ja avannut enemmän, olisi vastaukset todennäköisesti ollut laajempia ja useampi vastaaja olisi ymmärtänyt kysymyksen tarkoituksen. On hieman harmi, että vastaukset tältä osin jäivät hieman suppeiksi, koska aihe meitä kovasti kuitenkin kiinnosti.

Jatkotutkimuksena olisikin mielenkiintoista tutkia huoltajien omaa seksuaalisuutta ja sen taustoja lähemmin, eli miten he kokevat sen vaikuttavan omaan vanhemmuuteen sekä seksuaalisuuteen suhtautumiseen. Tällä hetkellä Nektaria ry kerää aiheeseen liittyen kyselyssä vastauksia siihen, miten me aikuiset koemme saaneemme seksuaalikasvatusta lapsuudessa ja nuoruudessa ja miten se on meihin vaikuttanut. Olisi mielenkiintoista saada vertailevana tutkimuksena samalta joukolta vastaukset samoihin kysymyksiin sen jälkeen, kun käsitteet olisi heille avattu. Tällaisen tutkimuksen mahdollista toteuttamista pohdimme ennen lopullista aiheen rajausta, mutta kyseessä olisi ollut aivan liian laaja tutkimus meidän aikataulumme.

8.3 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella koimme, että lapsen seksuaalisuutta ei voi ainakaan meidän vastaajajoukossamme pitää enää tabuna, vaikka sen laajuutta ja arkipäiväisyyttä ei ehkä ihan täysin ymmärretäkään. Se on edelleen kuitenkin aihe, joka nostattaa tunteita ja, josta ei välttämättä ole kokonaisvaltaista tietoa. Tuntuu edelleen siltä, ettei sanoja seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus ole helppoa liittää lapsuuteen, koska ne tuovat helposti mieleen miellelyhtymät yhdyntäkeskeisestä seksistä.

Aihe tuotti meille paljon päänvaivaa, eikä se ollut helpoimmasta päästä. Olemme tyytyväisiä saamiimme tuloksiin sekä siihen, että aihe on tämän pitkän matkan varrella pysynyt koko ajan samana tiettenkin erinäisiä aiheen rajauksia ja painotuspisteiden pohtimista lukuun ottamatta. Vaikka pidimme aiheemme rajausta varhaislapsuuteen suhteellisen tiukkana, olisi rajaus voinut olla ehkä vieläkin tiukempi, olisimme voineet rajata aiheen esimerkiksi pelkkään vauvaikään. Lisäksi käsite varhaislapsuus olisi pitänyt kuitenkin kyselyssä avata selkeämmin, vaikka meillä esittelytekstissä olikin konkreettisesti numerojaottelu 0-2-vuotias lapsi. Olisi ollut kaikkein selkeintä yhdistää numerojaottelu varhaislapsuus-käsitteeseen.

Bildjuschkin ja Ruuhilahden (2010, 17-18) mukaan on tapahduttava vielä paljon suomalaisen kulttuurin asenneilmastossa ja ihmiskäsityksessä, jotta seksuaalisuus voitaisiin nähdä terveyttä edistävänä tekijänä ja ihmistä kannattelevana voimana. Keskustelu pyöri vieläkin paljon yhdynnän ympärillä jättäen alleen seksin moninaisuuden ja seksuaalisuuden moninaiset ulottuvuudet. Toivomme kovin, että ilmapiirissä on tapahtunut ja tapahtuu koko ajan muutosta avoimempaan suuntaan. Avoimuus tekisi aiheesta arkipäiväisemmän ja helpommin lähestyttävämmän kuin se nyt on. Aikuisina meidän täytyy olla valmiita pohtimaan omia arvoja ja asenteita, jotta niistä parhaimmat säilyisivät tuleville sukupolville ja seksuaalisuuden tabu häviäisi joskus kokonaan tai ainakin pieneneisi entisestään.

Huoltajilla on lapsen kasvatasioissa aina ensisijainen vastuu, joskin myös päivähoitolla on vastuu lapsen kasvatuksesta. Ammatilainen tarvitsee työssään sekä omaa että huoltajan asiantuntijuutta. Näin ollen myös ammattikasvattajat varhaiskasvatuksen kentällä kaipaavat varmasti tietoa huoltajien näkökulmista ja ajatuksista aiheeseen liittyen. Moleminpuolinen tieto helpottaa kasvatuskumppanuutta ja näin ollen helpottaa avoimuutta kasvatuskumppanien välillä.

Nykypäivänä moni on huolissaan lasten riittävien virikkeiden saannista tarjoamalla erilaisia kehittäviä leluja ja harrastuksia, samalla kuitenkin uskoen siihen, että vauvan pitäisi oppia nukkumaan sekä viihtymään yksin. Pääasiallinen tarkoitus on kasvattaa itsenäisiä ja pärjääviä lapsia. Keinot ovat kuitenkin kääntyneet vastaan tarkoitustaan, sillä ihmislapsi janoaa kosketusta ja läheisyyttä. Läheisyys auttaa lievittämään sekä ennaltaehkäisemään stressiä ja lempeä kosketus – silitys, hieronta, sylittely ja halailu lisäävät turvallisuuden tunnetta. (Huttu 2017, 94.) Toivottavasti tämän työn myötä kasvattajat, niin ammatillaiset kuin huoltajat kotonakin, pääsevät pikkuisen lähemmäs läheisyyden kehtoa.

LÄHTEET

- Ahlqvist-Björkroth, S. 2007. Psykkisen hyvinvoinnin perusta – Tunne-elämän ja ajattelun rakentuminen 0-7-vuotiaana. Teoksessa Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi. 127-138.
- Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. 2006. Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim.
- Bildjuschkin, K., 2015. Seksuaalisuus. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpaperi 35/2015 THL. 9-13.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2016. Lasten ja nuorten seksuaalikasvatus vanhemmuuden näkökulmasta. Tulostettu 12.3.2017.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00956
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2012. Mitä Ihmettä? Opas ammattilaisille. Seksuaalikasvatusta 3-9-vuotiaille. Helsinki: Nektaria ry. Luettu 20.3.2016.
http://www.nektaria.fi/site/?page_id=193&did=17
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta. Ammatillisia kohtaamisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Cacciatore, R. 2007. Huomenna pannaan pussauskoppiin. Opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.
- Cacciatore, R. 2010. Huomenna pannaan pussauskoppiin. Helsinki: WSOY.
- Cacciatore, R. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 205-222.
- Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. 2016. Mitä on lapsen seksuaalisuus. Teoksessa Ingman-Friberg, S., Cacciatore, R. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluiässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 25, 27-28.
- Cacciatore, R., Kauppinen, P. & Ingman-Friberg, S. 2016. Turvataidot ovat lapsen oikeus. Teoksessa Ingman-Friberg, S., Cacciatore, R. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluiässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 95-109.
- Cavanagh Johnson, T. 1999. Understanding your child's sexual behavior. What's natural and healthy? New Harbinger Publications, INC.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro.
- Havukainen, M. & Pilkkakangas, P. 2009. Koti seksuaalikasvattajana. Hoitotyön koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Huttu, T. 2017. Kuka hän on: Tunteet, stressi ja temperamentti. Teoksessa Heikkinen, K. & Huttu, T. (toim.) Pää edellä. Näin tuet lapsesi aivojen kehitystä. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 38, 69.

Huttu, T. 2017. Mitä hän tarvitsee: Syli, ravinto ja uni. Teoksessa Heikkinen, K. & Huttu, T. (toim.) Pää edellä. Näin tuet lapsesi aivojen kehitystä. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 91-95.

Huttu, T. 2017. Miten hän oppii: Muisti, äly ja kieli. Teoksessa Heikkinen, K. & Huttu, T. (toim.) Pää edellä. Näin tuet lapsesi aivojen kehitystä. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 143.

Hermanson, E. 2007. Lapsiperheen oma kirja. Terveys syntymästä kouluikään. Duodecim. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Huttunen, O. M. 2006. Seksuaalisuuden monet kasvot. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 15-19.

IPPF. Sexual and Reproductive Health and Rights. Luettu 30.11.2016.
<http://www.ippf.org/resource/Vision-2020-Gender-Report-interactive/>

Järvinen, A. 2010. Neuvolaikäisen lapsen seksuaaliterveys ja sen tukeminen. Hoitotyön koulutusohjelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Karjalainen, A. 2008. Tutkimusetiikasta. Graafisen kyselylomakkeen suunnittelu. Teoksessa Ronkainen, S. & Karjalainen, A. (toim.) Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 121-131.

Ketola, T. 2006. Työntekijän valmiudet. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 60-68.

Kinnunen, S. 2005. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Kinnunen, S. 2003. Tytöt, pojat ja seksi. Kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. 2014. Toim. Klemetti, R & Raussi-Lehto, E. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Koistinen, P., Ruuskanen, S. & Surakka, T. 2005. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Tammi.

Kontula, O. 2015. Seksuaalisuus ja seksuaalinen hyvinvointi. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpäperi 35/2015 THL. 116-120.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

- Koponen, K. 2005. "En ole oikein perillä asioista, mutta tiedän asiat". 6.-luokkalaisten ja heidän vanhempiensa käsityksiä lasten seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta. Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma
- Korhonen, J., Eloranta, T. & Santala, E. 2005. Nuorten terveystieto. Helsinki: Otava.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Luettu 1.3.2017.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/0_1-vuotias/sosiaalinen_ kehitys/
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Luettu 1.3.2017.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ ja_ kasvatustietokulma/
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. 0-1-vuotias. Luettu 30.4.2017.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/0_1-vuotias/
- Mantsinen, C. & Maijala, H. 2015. Seksuaalipedagogiikka. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpaperi 35/2015 THL.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%96paperi_35_web_korjattu.pdf?sequence=5
- Nissinen, J. 2011. Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen. Teoksessa Tuovinen, L., Stålström, O., Nissinen & Hentilä, J. (toim.) Saanko olla totta? Tallinna: Gaudeamus, 11-35.
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Rautiainen, H. 2006. Ikääntyminen ja seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 226-235.
- Ronkainen, S., Karjalainen, A. & Mertala, S. 2008. Graafisen kyselylomakkeen suunnittelu. Teoksessa Ronkainen, S. & Karjalainen, A. (toim.) Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 31-42.
- Ryttyläinen, K. & Valkama, S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita Prima.
- Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 15.4.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>
- TENK, Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa –ohje. Luettu 1.4.2017.
<http://www.tenk.fi>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Vilponen, T. 2015. Katsomusten huomioiminen seksuaalikasvatuksessa. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpaperi 35/2015 THL. 131-138.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Virsiheimo, S. & Linna, J. 2010. 0-6-vuotiaan lapsen seksuaalinen kehitys. Hoitotyön koulutusohjelma. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Virtanen, J. 2002. Kliininen seksologia. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Väestöliitto. 2017. Seksuaalisuus. Tietoa seksuaalisuudesta. Miten puhua seksuaalisuudesta. Luettu 15.1.2017.

<http://www.vaestoliitto.fi>

Väestöliitto. 2017. Vanhemmuus. Tietoa vanhemmille. Pienten lasten vanhemmat. Ikätasoinen seksuaalikasvatus. 2017. Luettu 29.4.2017.

<http://www.vaestoliitto.fi/>

Väestöliitto. 2014. Pusuhippaa, lääkrileikkejä ja haikaravauvoja –tutkimus. Kysely vanhemmille. Luettu 10.4.2017.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/mihin-sivustomme-perustuu/pusuhippaa-laakarileikkeja-ja-ha/

WAS. Declaration Of Sexual Rights. Tulostettu 30.11.2016.

http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/declaration_of_sexual_rights_sep03_2014.pdf

WHO. 2017. Defining sexual health. Tulostettu 14.2.2017.

http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

LIITTEET

Liite 1. Kysely lapsen seksuaalisuudesta

1 (1)

Kysely lapsen seksuaalisuudesta

Teemme kyselyä opinnäytetyötämme varten 0-2-vuotiaan lapsen seksuaalisuudesta. Keräämme huoltajien näkemyksiä ja kokemuksia aiheeseen liittyen. Kyselyssä on sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä ja vastaaminen vie muutaman minuutin. Vastaukset ovat nimettömiä ja käsittelemme ne luottamuksellisesti. Kiitos ajastasi!

Kyselyn toteuttajien yhteystiedot:

Veera Iivarinen veera.iivarinen@soc.tamk.fi

Tiia Kosonen tiia.kosonen@soc.tamk.fi

*Pakollinen

Vastaajan ikä *

Oma vastauksesi

SEKSUAALISUUS

Näetkö seksuaalisuuden osana lapsuutta? *

Kyllä

Ei

Kuuluuko seksuaalikasvatus varhaislapsuuteen (0-2-vuotias)? *

Kyllä

Ei

1 (2)

Jos vastasit kyllä, miten tärkeänä sen näet.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
En ollenkaan tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Todella tärkeänä

Mitä varhaislapsuuden seksuaalisuus mielestäsi on? *

Oma vastauksesi

LAPSEN KEHITYS

Kiinnostaako lapsen seksuaalinen kehityskaari? *

- Kyllä
- Ei

Minkä ikäisenä seksuaalikasvatus tulisi aloittaa? *

- 0-2-vuotias
- 2-4-vuotias
- 4-6-vuotias
- 7-12-vuotias
- 13-16-vuotias
- Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Vaikuttaako seksuaalikasvatus lapsen terveen minäkuvan kehitykseen? *

- Kyllä
- Ei

Jos vastasit kyllä, millaisia vaikutuksia näet sillä olevan.

Oma vastauksesi

KASVATTAJANA TOIMIMINEN

Miten oma taustasi vaikuttaa lapsen seksuaaliseen kehitykseen? *

Oma vastauksesi

Kenelle lapsen seksuaalikasvatus mielestäsi kuuluu? Voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon. *

- Ammattikasvattajille
- Lapsen huoltajille
- Terveystieteiden ammattilaisille
- Ei kenellekään
- En osaa sanoa

Miten toteutat seksuaalikasvatusta varhaislapsuudessa? *

Oma vastauksesi

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Paina Lataa, jotta vastauksesi tallentuu.

LATAA

Sivu 1 / 1